

၀၈
၈၉၄၂၈

Martha Jones

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961116532

๐๗. 17

วันที่ 11 มิถุนายน ๒๕๓๗
เลขทะเบียน ๐๓๑๔
เลขหมู่ ๑๗
๒๑๔๒๗

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
นางเสาวนีย์ รุณแสง ต.ช., ท.ม.

ณ เมรุวัดธาตุทอง
วันพุธที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๐
สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

หมายเลขสั่งที่ ๑๑๗๗๕

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

๓ กันยายน ๒๕๓๐

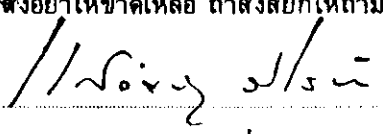
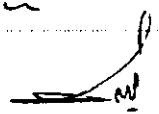
นางเสาวนีย์ รุ่งแสง น.ม. อายุ ๕๑ ปี ตำราษการพลเรือนสามัญ ระดับ ๘
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่จังหวัดภูเก็ต วันจันทร์
ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๐ เวลา ๑๕.๔๕ น.

วันพฤหัสบดี ที่ ๓ กันยายน ๒๕๓๐ เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ
พร้อมด้วยหีบเกียรติยศประกอบศพ ๗ ศาลาละไม วัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานหีบทองลายสลักประกอบศพ.

บุญสม/พิมพ์/๕๕/ทพ.

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
		นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ นางเสาวนีย์ รุ่งแสง
	เพื่อทราบ	
		เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานหีบ
		และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายยกเว้นใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรัฐสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ตามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๑๑๗๕๐

สำนักพระราชวัง

๘ กันยายน ๒๕๓๐

พระราชทานเพลิงศพ นางเสาวนีย์ รุมแสง ท.ม. ข้าราชการพลเรือนสามัญ ระเบียบ ๙
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ณ เมรุวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร

วันพุธ ที่ ๘ กันยายน ๒๕๓๐ เวลา ๑๘.๓๐ น. เชิญหีบศพเวียนเมรุ
แล้วเชิญขึ้นตั้งบนเจดิกาศาน

เวลา ๑๘.๐๐ น. พระราชทานเพลิง.

บุญสม พิมล.

ท่าน.

วัน	หน้าที่ <u>พนักงานพระราชพิธี</u>
	<u>นำหมายเวียน เจ้าอาวาส นางเสาวนีย์ รุมแสง</u> <u>เพื่อทราบ</u> <u>เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และเจ้าพนักงาน</u> <u>ที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.</u>

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ตามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานเลขาธิการกรม โทร. ๒๕๒๐๕๐

ที่ นศ ๑๑๐/ 9217 วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๓๐

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นประธานในการพระราชทานเพลิงศพนางเสาวนีย์ รุมแสง

เรียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายสัมพันธ์ ทองสมัคร)

ตามที่นางเสาวนีย์ รุมแสง ข้าราชการพลเรือนสามัญ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่

บริหารงานการเงินและบัญชี ๗ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้เสียชีวิตเนื่องจาก

ตรวจเสนอ อุบัติเหตุเครื่องปั้นดินเผาที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๐ ขณะเดินทางกลับจาก

ไปราชการที่จังหวัดสงขลา และเจ้าภาพได้กำหนดขอพระราชทานเพลิงศพ ในวันที่ ๕

กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ เมรุวัดธาตุทอง เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดย

ขอเรียนเชิญท่านโปรดเป็นประธานในการพระราชทานเพลิงศพดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

(นายสัมพันธ์ ทองสมัคร)

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

นางสาวนีย์ รุมแสง ต.ช. ท.ม.

เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี 7
กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

ชატะ 11 กุมภาพันธ์ 2479

มรณะ 31 สิงหาคม 2530

ประวัติสังเขป

ของ

นางสาวนีย์ รุมแสง

เกิด 11 กุมภาพันธ์ 2479 ณ ตำบลพังลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

บิดา นายประยงค์ มงคลศรี มารดา นางสุภา มงคลศรี

ครอบครัว สมรสกับ นายวิบูลย์ รุมแสง (บริษัท ลีเวอร์บริวเออร์ ประเทศไทย จำกัด)
เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2505

บุตร - ธิดา

1. ร.ต.ต.สาวิตร รุมแสง.....อัน (ร.ร.นายร้อยตำรวจสามพราน)
2. พ.ญ.วณิชชา รุมแสง.....อาร์ต (แพทยศาสตร์บัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
3. น.ส.เบญญานีย์ รุมแสง.....แอร์ (สังคมศาสตร์ มศว.ประสานมิตร)
4. นายวีรนิสร์ รุมแสง.....อัน (ร.ร.กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย)

การศึกษา

- 2488 - ร.ร.วรนาธิเฉลิม จ.สงขลา
- 2494 - ร.ร.เซนต์โยเซฟคอนเวนต์
- 2497 - ร.ร.เตรียมอุดมศึกษา พญาไท
- 2499 - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่งทางราชการ

- 2506 - ครูตรี ร.ร.วัดสระเกศ
- 2509 - ครูโท ร.ร.วัดอินทาราม
- 2515 - ครูโท ร.ร.เทพลีลา
- 2517 - ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ร.ร.เทพลีลา
- 2521 - ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ร.ร.เทพลีลา
- 2523 - เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี 5 กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- 2523 - ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกงานการเงินและบัญชี 5 กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- 2527 - เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี 7 กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- 2529 - ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการกรมการศึกษานอกโรงเรียนอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ม.ย. 28 และ พ.ค. 30 - รักษาการในตำแหน่งเลขานุการกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ประวัติการฝึกอบรม

- 2523 – อบรมหลักสูตร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายการเงินและบัญชี รุ่นที่ 16 กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง (14 - 28 กุมภาพันธ์ 2523)
  - อบรมหลักสูตรการงบประมาณระดับบริหาร รุ่นที่ 6 สำนักงานงบประมาณ (3-14 พฤศจิกายน 2523)
- 2527 – หลักสูตรแผนงานกับการงบประมาณระดับบริหาร สำนักงานงบประมาณ (9-27 มกราคม 2527)
- 2528 – อบรมหลักสูตร การรักษาความมั่นคงของชาติ สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รุ่นที่ 72 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอรมน.) (2-25 มกราคม 2528)
  - อบรมหลักสูตรผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน รุ่นที่ 4 สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (1-14 พฤษภาคม 2528)
  - อบรมหลักสูตรการบริหารสำหรับผู้บังคับบัญชา สำนักงาน ก.พ. (4-20 กันยายน 2528)
- 2530 – อบรมหลักสูตรการบริหารระบบคิวซี รุ่นที่ 3 กระทรวงศึกษาธิการ (3-6 กุมภาพันธ์ 2530)
  - อบรมหลักสูตรการพัฒนาองค์การ รุ่นที่ 2 กระทรวงศึกษาธิการ (3-7 สิงหาคม 2530)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน

- 5 ธันวาคม 2511 จตุรตถาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)
- 5 ธันวาคม 2515 จตุรตถาภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.)
- 5 ธันวาคม 2520 ตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.)
- 5 ธันวาคม 2523 ตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.)
- 5 ธันวาคม 2527 ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)

สถิติการประชุม อบรม สัมมนา ที่ อาจารย์เสาวนีย์ รุณแสง เป็นผู้ดำเนินการ

- ปีงบประมาณ 2523 โครงการประชุมการเงินบัญชี พัสดุ คามระบบบัญชีหน่วยงานย่อย
คุณหญิงอารี กุลคัมภ์ ผู้อนุมัติโครงการ
- ปีงบประมาณ 2524 โครงการประชุมสัมมนาการบริหารงบประมาณในระดับจังหวัด
คุณหญิงอารี กุลคัมภ์ ผู้อนุมัติโครงการ
- ปีงบประมาณ 2525 โครงการประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน บัญชี พัสดุ
คามระบบบัญชีหน่วยงานย่อย
นายแพทย์บุญสม มาร์ติน ผู้อนุมัติโครงการ
- ปีงบประมาณ 2526 โครงการประชุมสัมมนาเพื่อศึกษาคามผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การ
เงิน บัญชี พัสดุ คามระบบบัญชีหน่วยงานย่อย
นายโกวิท วรพิพัฒน์ ผู้อนุมัติโครงการ
- ปีงบประมาณ 2527 โครงการประชุมการเงิน บัญชี พัสดุ คามระบบบัญชีส่วนราชการ
นายชนิต คงมนต์ ผู้อนุมัติโครงการ

การพัฒนาระบบงานธุรการ

อาจารย์เสาวนีย์ รุณแสง เมื่อเข้ามารับหน้าที่ผู้ช่วยเลขานุการกรม ได้ปรารถนา มีความประสงค์ที่จะพัฒนางานที่สำคัญของ สส. 2 เรื่อง คือ พัฒนาระบบงานธุรการ และพัฒนาประสิทธิภาพของการบริการค้ายานพาหนะ โดยจะพัฒนาระบบงานธุรการเป็นเรื่องแรก

อาจารย์เสาวนีย์ รุณแสง จึงได้เริ่มประชุมหารือกับหัวหน้างานสารบรรณและหัวหน้างานธุรการกองต่าง ๆ ถึงแนวทางที่จะดำเนินการ ซึ่งเป็นผลให้เสนอกกรมฯ ตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบทางเดินของหนังสือราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขึ้น ในวันที่ 9 มิถุนายน 2529 คณะทำงานได้ประชุมหาแนวทางพัฒนา 8 ครั้ง จึงได้คู่มือปฏิบัติงานหนังสือราชการขึ้น 1 เล่ม จากนั้นจึงได้จัดประชุมเจ้าหน้าที่ธุรการทั้งหมดของกรมฯ ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2529 เพื่อชี้แจงรายละเอียดของการพัฒนาที่จะดำเนินการต่อไปแล้วให้นำไปทดลองปฏิบัติ จากนั้นจึงได้ทำการประชุมประเมินผลที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาญจนบุรี ในวันที่ 30 - 31 พฤษภาคม 2530 ซึ่งเจ้าหน้าที่ธุรการทุกคนเห็นด้วยที่จะให้กองต่าง ๆ พัฒนาระบบงานธุรการของแต่ละกองให้เป็นผลสำเร็จตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือปฏิบัติงานหนังสือราชการ จากความเห็นในครั้งนี้เป็นผลให้กองต่าง ๆ นำการพัฒนา ระบบงานธุรการของกองแต่ละกอง ซึ่งทำให้ระบบงานธุรการของกรมฯ มีความคล่องตัว สะดวก และรวดเร็ว มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น.

.....

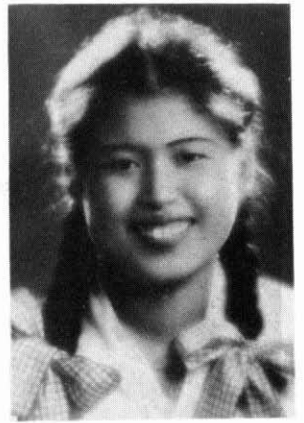

เขาวัว

“กริ่ง ๆ ไปเที่ยวไหมจ๊ะ ?”

“หนูเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่จ๊ะ”

“ชีวิต - อนาคตคืออะไร ? หนูไม่รู้”

แอรกรุ่น

เซนต์โยฯ

เริงรำ - วันสี่ชมพู 2500

“รั้วสี่ชมพู”

คร่ำเคร่ง

ขวัญเฮย ขวัญใจศึก ARTS.

วัยหวาน

วันหวาน
“สุขใจน ไยที่จะลืม”

รับพระราชทานปริญญาบัตร
อักษรศาสตรบัณฑิต
พุทธศักราช 2502

“ตาแล้วจามจู้...”

ชื่นใจผู้บังเกิดเกล้า

หมั้น - ชันชะเนาะหัวใจ

วันเริ่มต้นชีวิตคู่กับคนที่รักเราและเรารัก

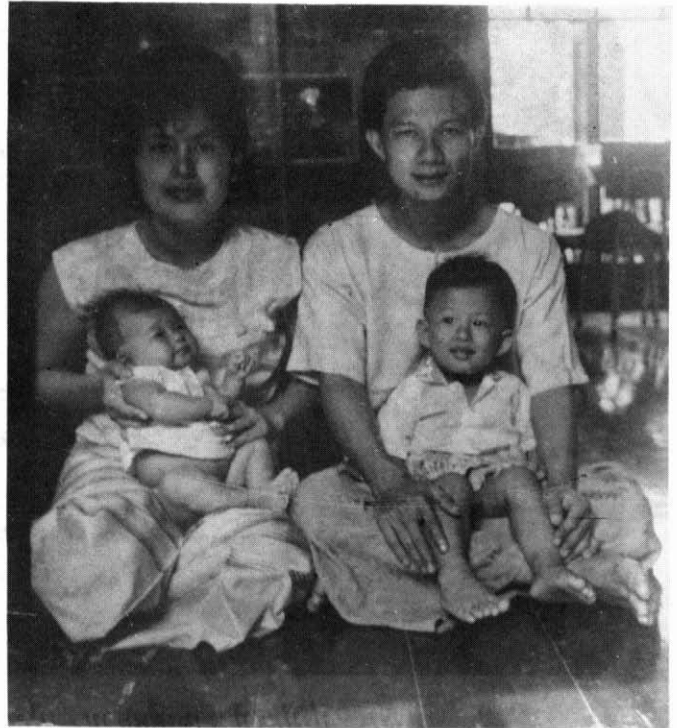
เปลี่ยนนามสกุล
มงคลศรี เป็น รุ่งแสง
14 มีนาคม 05

“เราก็กอดคอกันก้าวไป - ในชีวิต”

สายใยชีวิตเริ่มแล้ว
“หนึ่งละ”

“สองละ”

สามและสี่สายใย สมใจแล้วหนอ

“เรียนให้เด่น - เล่นให้ดัง - สร้างให้สะบึ้มส์ นะลูกนะ เพราะเราไม่มีสมบัติพัสถานเหมือนใครเขา”

มุ่งมั่น ทำงานเพื่อบ้าน - เมือง

“เวลา - งาน - ชีวิต”

ฝากดินถมมาพอกูแล้วละ

งานพระราชทานปริญญาบัตร ร.ต.ต.สาวิตร รุมแสง

สุดปลื้ม

สุขสันต์ บ้านเรา

สุขสันต์ บ้านเขา
(แดนอาทิตย์อุทัย)

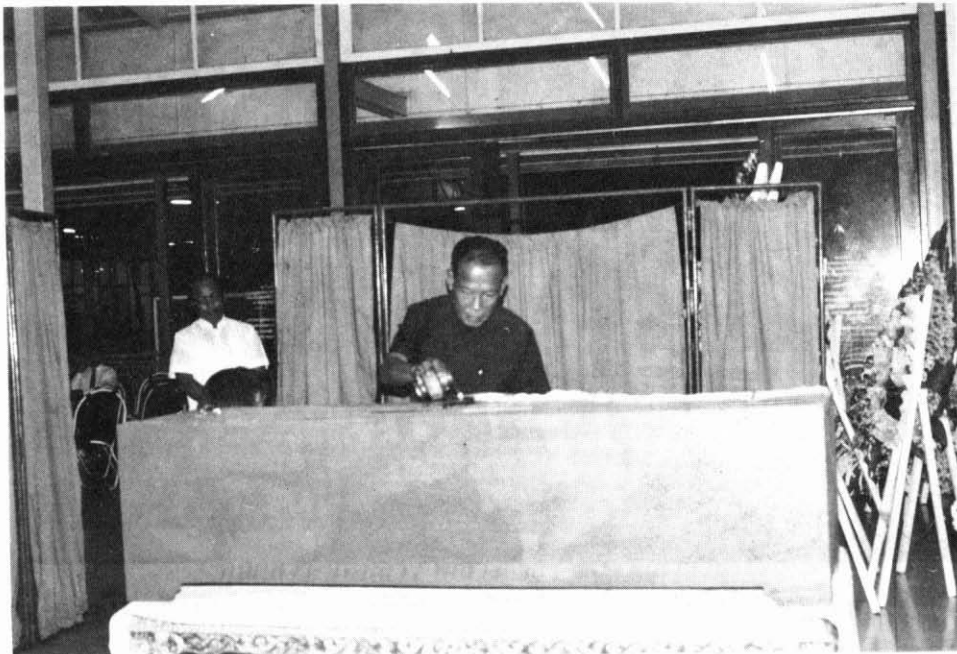
แสดงความยินดีท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายบรรจง ชูสกุลชาติ)
21 สิงหาคม 2530 ณ โรงแรมอินทรา

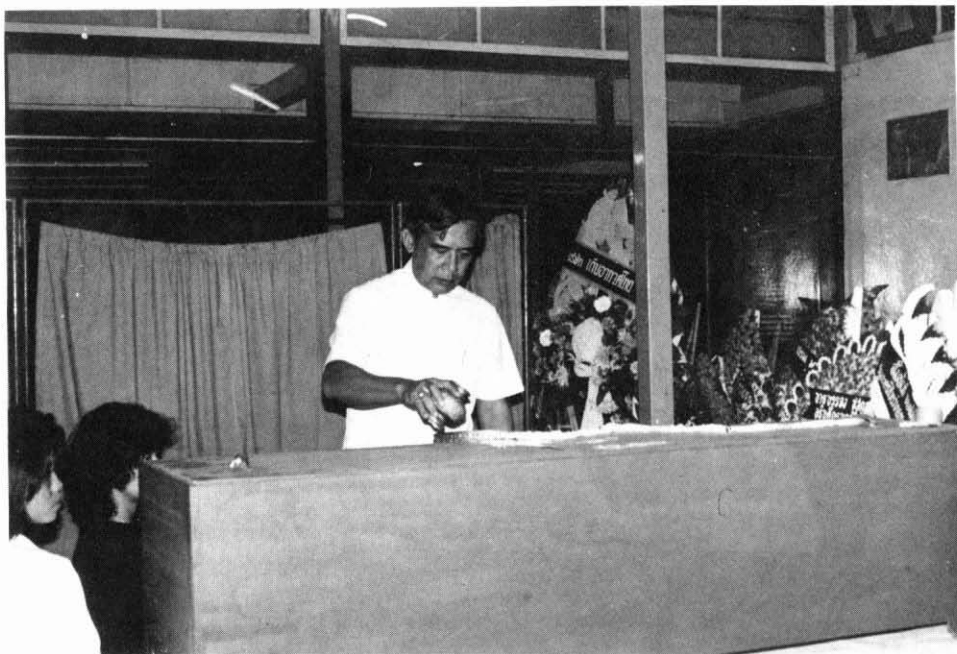
“เทอดศักดิ์ศรีมีสมญานามชาวการเงินฯ”

และแล้ว...มันอะไรกันนี้ ? ทำไม - ทำไมถึงต้องเป็นเรา!

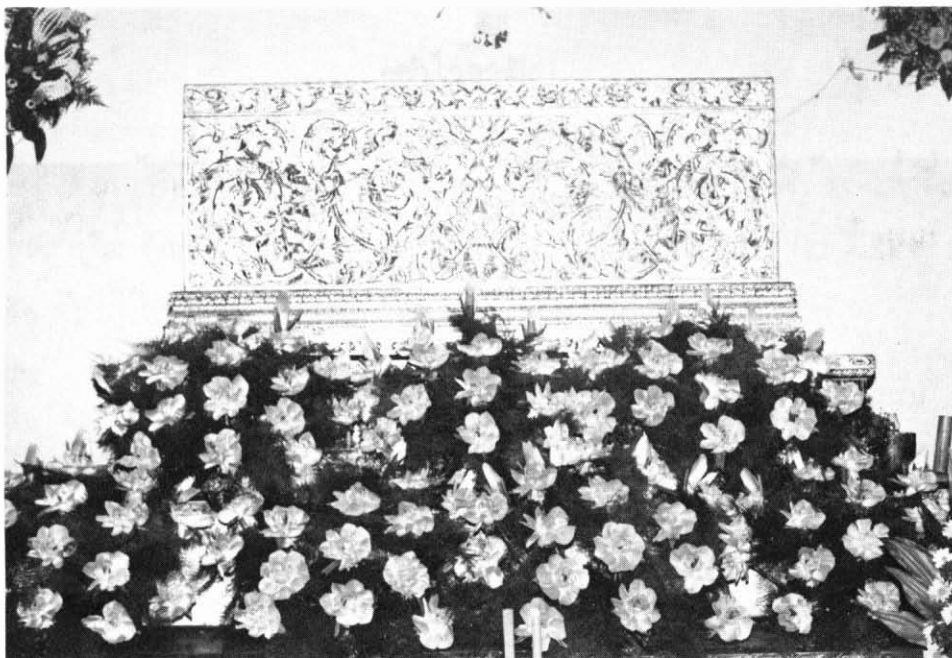
ของเป็นสุข ๆ เถิด

ของ ไปสู่สุคติเถิด

ผู้อยู่เบื้องหลัง...“หากชาติหน้ามีจริง ขอให้เราได้อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันอีกนะจ๊ะ เมียและแม่เจ้า”

หลับให้มีความสุขเถิดนะจ๊ะ แม่และแม่จ๋า

7

คุณเสาว์-น้องเสาว์-พี่เสาว์ ฯลฯ ขอลาแล้วขั้วนี้วันตรี
ละครชีวิต (จริง) มากหนึ่งของ “รุ่มแสง” ต้องจำยอมปีดมานลงแล้ว

รายการสวดพระอภิธรรม

วันพุธที่ 2 กันยายน 2530

สามี บุตร ธิดา และญาติ ๆ

งานการเงินและบัญชี สล. กศน.

ร.ร.เทพลีลา สปค. ร.ร.เทพลีลา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

เพื่อน ๆ เซนต์โยเซฟ 2496

วันพฤหัสบดีที่ 3 กันยายน 2530

วันศุกร์ที่ 4 กันยายน 2530

สมาคม น.ก.ผักไห่ “สุทธาประมุข”

เพื่อน ๆ บัญชี จุฬาย รุ่น 15

วันเสาร์ที่ 5 กันยายน 2530

เพื่อน ๆ อักษรศาสตร์ จุฬาย รุ่น 99

เพื่อน ๆ เตรียมอุดมศึกษา รุ่น 17

วันอาทิตย์ที่ 6 กันยายน 2530

เพื่อน ๆ อำนวยศิลป์ รุ่น 23 ตุลาคม

ร.ร.โชตินันท์ กาญจนบุรี

วันจันทร์ที่ 7 กันยายน 2530

พ.ต.ท.อำนาจ และ ม.ล.รังษี อุณหเลขกะ

ครอบครัว “รุ่มแสง”

วันอังคารที่ 8 กันยายน 2530

บริษัทเดินอากาศไทย

เพื่อน ๆ ร.ร.วรรณารีย์เฉลิม-สงขลา

วันพุธที่ 9 กันยายน 2530

พระราชทานเพลิงศพ

คำไว้อาลัย

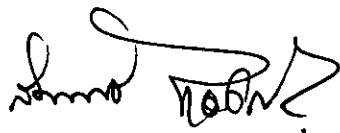
ผมรู้จักอาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง มาเป็นเวลหลายปีแล้ว เท่าที่สังเกต อาจารย์เสาวนีย์ เป็นคนร่าเริง มีมนุษยสัมพันธ์ดี ขณะเดียวกันอาจารย์เป็นคนจริงจัง และรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

ผมพบกับอาจารย์เสาวนีย์ครั้งสุดท้ายในงานการประชุมสัมมนาผู้บริหาร การศึกษานอกโรงเรียนทั่วประเทศ ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ซึ่งผมได้รับเชิญเป็นประธานเปิดการประชุม จากนั้นผมเดินทางไปจังหวัดนครศรีธรรมราช และเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร ในวันจันทร์ที่ 31 สิงหาคม ด้วยเครื่องบิน บคท.จากนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ถึงสนามบินคอนเมือง เวลาเกือบบ่ายสองโมง

มาทราบด้วยความตกใจในตอนเย็นวันนั้นว่าเครื่องบิน บคท.จากภาคใหญ่ ประสบอุบัติเหตุตกกลางทะเลที่ภูเก็ตในเวลาบ่ายสามโมงครึ่งวันนั้นเอง ผมไม่คาดคิดเลยว่า อาจารย์เสาวนีย์จะเดินทางกลับกรุงเทพฯ ในเที่ยวบินนั้นด้วย

การจากไปของอาจารย์เสาวนีย์ นับเป็นความสูญเสียนักบริหารงานการเงิน และบัญชีคนสำคัญของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และของกระทรวงศึกษาธิการ

ขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อครอบครัว ญาติพี่น้อง ตลอดจนผู้ร่วมงานทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้ ขอให้ดวงวิญญาณของอาจารย์เสาวนีย์ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเพณฺญ.

(นายสัมพันธ์ ทองสมัคร)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

อาถื...อาจารย์ เสาวนีย์ รุมแสง

อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง เคยร่วมงานราชการกับผม ที่กรมการศึกษาออโรงเรียน ในคัปี 2522 จนถึงคัปี 2523 คัยเคราะห์นัหมขามรวัช หมอถูกขัยไปเป็นผู้ตรวจราชการกระทรวง แต่คัยความเป็นห่วงและอาถื อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง คัจึงคังานเล็องอ้ลาอาถืให้ที่โรงแรมอินทรา

อ้หน้าเค็อนคัอมา เกิดชคันหมขามคั หมได้รับคังคังให้เป็น รองปลคักระทรวงศึษาธึการ อาจารย์คัได้แสดงควมอินคัคัยนัใจไมคัรึอินแสนจะปรึคาปราโมทย์

ควมสนัพสนะหวั่งอาจารย์คักับผม ในทางราชการ บันคาลให้เก็ตควมสนัพสนะหวั่งครอบครวัอาจารย์กับครอบครวัผม มาโคยคลอค

ปลายปี 2527 หมได้รับคัสั่งให้ไปเป็นอธิบดีกรมอาชัศึษา อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสงและครอบครวัคัได้แสดงควมอินคัปรึคาอย่างเปรมปราโมทย์กับผมและครอบครวั

เม็อนัที่ 11 สิงหาคม 2530 คณะรัฐมนตรีมีคัคังให้คัางคัางปลคักระทรวงศึษาธึการ อาจารย์คัได้แสดงควมอินคัปรึคาทางโทรศัพคัอ้างฉัไวและเจ็ยปลั้ม หรัอมกันั้น กัมีคัเอวันที่ 21 สิงหาคม 2530 เป็นวันเล็องฉลองท้างนังใหม่ ที่โรงแรมอินทรา เวคา 18.30 น. หรัอมครอบครวัและญาคัสนัพสนะหวั่ง

หวั่งจากแสดงควมอินคัปรึคาและควมมีมุคัใจคัแล้ว เธออ้ลาจากกันและคังคังวันนั้น อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง ก็จากไปกัวันเวคาและสวาคาการคั

จนเม็อนัคัวันที่ 31 สิงหาคม 2530 เวคาประมาศ 20 นาฬึกาเศษ ๗หวั่งครอบครวัของเรากัขัวทางโทรศัพคัก็ได้ทรบขัวอูบคัเหตุเร็องบันคคัที่จ้งหวั่งกัเกิดและหวั่งรายช็อู้โคยสารเร็องบันคันั้น พลันโคยช็อู้ นางเสาวนีย์ รุมแสง มีอู้ในหมุ่โคยสาร เร็องบันคันั้นคัย

กรรขานและผม ครวคัคันังกันอู้ว่า นัางจะไม่ชั อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง จ้งโทรศัพคัคัามไปท้างนังหนัที่ พอคัคัญคัยคัเป็นผู้เป็นสวามี เป็นผู้รับ คัญคัยคัคอบกัคัว่า ออ...ออ ช็อู้ช็อู้ในโทรศัพคั กัเลยชัไปอ้อคัร้งว่า กัได้อินเหมือนกันว่า มีช็อู้ในโทรศัพคั แต่กัอขากัว่า เวคานั อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง อู้ท้างนัหรือเปล้

เล็องคัญคัยคัยคัสาหึออไปจากสาขครวัหนัง จ้งเอ็อชัางอาถื ลอขมาคัมาสาขว่า ไมอู้ครวั..ไปสงขลา..ย้งไมกักับมา..แล้วอูหวนเบาๆว่า โอ..ไมน้าเลย แล้วกัเจ็ยบหาชไป

วันรุ่งชั 1 กันขาน 2530 หมคัคัคัมาขัวทางนังลือคัพคัที่ล้งช็อู้โคยสารที่เล็องชัวคัจากอูบคัเหตุเร็องบันคัคัพช็อู้ อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง

หมใจหาย เล็องคัยและเล็องใจ

ในวธึชัวคัของคณเรานันั้น แมนเรากะคังคันไวในควมไมประมาศอู้่างไร กัไมอู้างนัอูบคัเหตุและอูบคัคัยไปคั เพราะเรากะหวั่งหลายมิได้มีชัวคัและประคอบกัจคัางคัแต่โคยล้่าคัง แต่ละเร็องแต่ละคัร้ง เรากะร่วมกับคันอ้อแสมอ้อมเป็นกรขาก ที่เรากะเพ็ยล้่าคัคังคัคัจะจ้งใจให้คันอ้อๆ ไม่วาคันหนังหรือหลายคัน คังคันอู้ในควมไมประมาศ

คังนันั้น เม็อเรากะร่วมอู้ในควมประมาศของเธากะ เรากะต้องรับกรรคัยชัวคัคัอู้่างคัคัไมคัง

เป็นเวคา 9 ปีที่คัรวัจกัและร่วมงานกักับ อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง จนมีควมรวัศึคัว่า อาจารย์และครอบครวันั้น เป็นญาคัสนัพ เพราะอาจารย์และครอบครวันั้นนัใจไมคัรึ มีมุคัใจคัคับเป็นกัขานมิคัรคัคัหนัง

หมจ้งใจหาย เล็องคัยและเล็องใจ ในการจากไปของกัลขานมิคัร นันี้ ขากัที่จะลึมเล็องคั อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง จากไปแล้วอู้่างไมมีวันกักับ คังเล็องไวคัคัอู้เล็องและคังควมควมคั ประคับโลกและประคับอู้ในจึคัใจของญาคัสนัพมิคัรศัหาศ

ขอให้ควมรวัศึคัของอาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง คัคัไปสัคัคัคัในสัมปราศกันนั้น เทอญ.

บรรจง ชุ่ลคัขาคั.

อภยอาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง

ผมขอแสดงความเสียใจอย่างยิ่งต่อครอบครัว ญาติพี่น้องของอาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง ที่ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักด้วยอุบัติเหตุเครื่องบินตกในครั้งนี้ อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง เเท่าที่ได้ร่วมงานกับผม เป็นคนขยันขันแข็งในหน้าที่การงาน มีความอุสาหะ วิริยะ อุทิศตนให้แก่การงาน เอาจริงเอาจัง ทำงานด้วยความเสียสละ มีอุดมการณ์ในการทำงาน ทำให้ผลงานที่อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง รับผิดชอบบรรลุผลดีตามความมุ่งหมายทุกประการ การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของอาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง ไม่ใช่เพียงการสูญเสียบุคคลที่สำคัญอันเป็นที่รัก ที่พึ่งของครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงเท่านั้น ยังเป็นการสูญเสียอย่างมากสำหรับงานการศึกษาออกโรงเรียน ที่จะต้องขาดบุคคลที่มีความรู้ มีประสบการณ์ เช่น อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง ณ โอกาสนี้ผมขอให้ดวงวิญญาณของอาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง ไปสู่สุคติ ณ แดนลับปรายภพนั้นเทอญ

(นายวิเวก ป่างพุดพิงค์)
อธิบดีกรมการศึกษาออกโรงเรียน

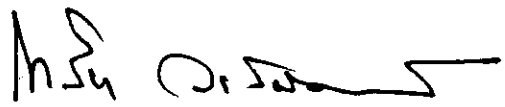
๔ กันยายน ๒๕๓๐

ระหว่างที่ผมได้มีโอกาสทำงานกับอาจารย์เสาวนีย์ รุ่งแสง ที่กรมการศึกษานอก-
โรงเรียน เป็นเวลา ๔ ปี ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์เสาวนีย์มาก ในระยะ ๒ ปีแรก
อาจารย์ช่วยผมในฐานะที่อาจารย์เป็นหัวหน้าแผนกการเงิน เนื่องจากอาจารย์เป็นคนละเอียด
รอบคอบ และติดตามงาน จึงทำให้พวกเราที่เป็นผู้บริหารทำงานด้วยความมั่นใจว่างานที่อาจารย์
ผ่านขึ้นมา เราไม่จำเป็นต้องอ่านทุกตอน ทุกบรรทัด ต่อมาเมื่อมีตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการกรมว่างลง
อาจารย์ได้รับการพิจารณาขึ้นมาทำหน้าที่ผู้ช่วยเลขานุการกรม แต่เราก็กังขังให้อาจารย์ดูงาน
ด้านการเงินแก่พวกเราอีกต่อไปด้วย ทำให้งานด้านนี้ของกรมเรียบร้อยตลอดมา

นอกจากอาจารย์จะช่วยพวกเราทางด้านการทำงานทำให้เราเสื่อมใสศรัทธาในอาจารย์
แล้ว พวกเรายังชมอาจารย์ที่เป็นคนที่มีความกตัญญูเป็นเลิศ อาจารย์มักจะใช้เวลาที่มีอยู่ไม่มาก
นัก ไปเยี่ยมบิดา มารดา และญาติที่สงขลาเป็นประจำ และอย่างสม่ำเสมอ ทั้ง ๆ ที่กรมเดิน-
ทางแต่ละครั้งต้องเสียเงินค่าเครื่องบินเป็นจำนวนไม่น้อย

การจากไปของอาจารย์เสาวนีย์ รุ่งแสง ทำให้พวกเราที่เคยทำงานร่วมกับอาจารย์
รู้สึกอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ขอให้ดวงวิญญาณของอาจารย์จงไปสู่ที่สุคติ ขอให้ความดีของอาจารย์
ที่ได้ทำไว้ จงเป็นที่ภูมิใจของบิดา มารดา บุตร หลาน ญาติพี่น้องของอาจารย์โดยทั่วกัน

(นายโกวิท วรพิพัฒน์)

อธิบดีกรมวิชาการ

คำไว้อาลัย

อาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง เข้ามาทำงานที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อปี 2521 ก่อนตั้งกรมการศึกษา
นอกโรงเรียนไม่นานนัก (กรมการศึกษานอกโรงเรียนตั้งเมื่อเดือนมีนาคม 2522) และได้รับมอบหมายให้ทำงาน
ธุรการ แผนกการเงิน ของกองการศึกษาผู้ใหญ่ จนเมื่อตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นแล้ว อาจารย์เสาวนีย์
รุมแสง ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าฝ่ายการเงิน สำนักงานเลขานุการกรม กรมการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อปี
พ.ศ. 2522 และได้ดำรงตำแหน่งมาจนได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเลขานุการกรมในระยะหลัง

ในช่วงเวลาที่อาจารย์เสาวนีย์ ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกการเงินนั้น อาจารย์เสาวนีย์ได้มีบทบาท
สำคัญในการจัดระบบการเงิน การบัญชีของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งใหม่ จนมี
ระบบที่ดี และได้ฝึกเจ้าหน้าที่ใหม่ ๆ ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานการเงินและการบัญชี จนเมื่อ
อาจารย์เสาวนีย์ได้ย้ายไปเป็นผู้ช่วยเลขานุการกรมแล้ว คณะเจ้าหน้าที่ที่เหลืออยู่ก็สามารถรับช่วงดำเนินการ
ได้เป็นอย่างดี

การจากไปอย่างกะทันหันของอาจารย์เสาวนีย์ จากอุบัติเหตุครั้งนี้ ย่อมนำความเศร้าสลดใจอย่าง
ลึกซึ้งมาถึงเพื่อนร่วมงานทุกคน รวมทั้งผม ซึ่งได้ทำงานร่วมคณะมาตั้งแต่ต้น พวกเราได้แต่ตั้งจิตอธิษฐาน
ขออำนาจคุณงามความดีของอาจารย์เสาวนีย์ที่ได้ประกอบไว้ จงเป็นพลังสนับสนุนส่งเสริมให้ดวงวิญญาณ
ของอาจารย์จงไปสู่สุคติและประสพสุขเป็นนิรันดร์ในสัมปรายภพนั้นเทอญ

สุนทร สุนันท์ชัย

สุนทร สุนันท์ชัย

อดีตผู้อำนวยการกองการศึกษาผู้ใหญ่

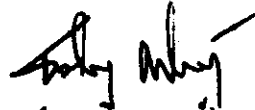
อดีตรองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

อาลัย อาจารย์เสาวณีย์

ความดี ความรู้ ความสามารถของอาจารย์เสาวณีย์ เป็นที่ทราบกันทั่ว
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

แต่แล้ว อาจารย์เสาวณีย์ ก็จากเราไปเร็วเกินไป ด้วยเหตุสหัสวิสัยที่เป็นชาว
ไปทั่วประเทศ

ผมรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นที่สุด เมื่อทราบข่าว จึงขอแสดงความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง
กับครอบครัวของอาจารย์เสาวณีย์ด้วย

(นายชนัด กองมนต์)

รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

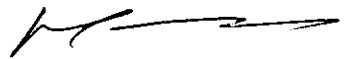

ไว้อาลัยอาจารย์เสาวนีย์ รุมแสง

อาจารย์เสาวนีย์ ได้มารับราชการร่วมกับผมตั้งแต่เริ่มตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียน คือประมาณเดือนมีนาคม ๒๕๒๒ จึงเป็นบุคลากรในกลุ่มแรกของสำนักงานเลขาธิการกรมการศึกษานอกโรงเรียน และได้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดียิ่งตลอดมาจนกระทั่งเกษียณตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี ๗ และกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้แต่งตั้งให้ทำหน้าที่ ผู้ช่วยเลขาธิการกรมด้วย

อาจารย์เสาวนีย์เป็นคนใจกว้างและมีเพื่อนฝูงมาก ฉะนั้น เมื่อทางกรมมีกิจกรรมใด ๆ ก็จะได้รับความช่วยเหลือร่วมมือจนประสบความสำเร็จด้วยดีเสมอมา งานครั้งสุดท้ายของอาจารย์เสาวนีย์ คือสมัครไปร่วมสัมมนาผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน ณ ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา ในนามของสำนักงานเลขาธิการกรม ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๐ และได้เสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๐ ขณะเดินทางกลับจากการไปราชการดังกล่าว ซึ่งทำความเศร้าสลดใจและความอาลัยแก่บรรดาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นอย่างยิ่ง

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและบุญกุศลคุณงามความดีที่อาจารย์เสาวนีย์ได้กระทำมา โดยตลอด จงคล้มันกาลให้ดวงวิญญาณของอาจารย์เสาวนีย์ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

(นายนคร สุนทรนนท์)

เลขาธิการกรมการศึกษานอกโรงเรียน

บุญเรือง แก้วสะอาด

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษา

บุญเลิศ มาแสง

ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการ

อาลัย

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ รมิพิงวิทยุแห่งประเทศไทยที่ไค้ประกาศว่าสำคัญ ก็อ
เรื่องเครื่องบินโดยสารของบริษัทเดินอากาศไทยคคที่จังหวัดภูเก็ต จุดที่ณสมใจมากก็คือ ในช่วงระยะ
เวลานั้น พวกเราชาวกรมการศึกษาออกโรงเรียนจำนวนมากไปประชุมผู้บริหารศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
ภาคและจังหวัดที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา ความทวาควิตกก็เกิดขึ้นว่าจะมีพวก
เราเดินทางกลับมากับเที่ยวบินนั้น และในที่สุดก็เป็นความจริง เมื่อมีรายชื่อของอาจารย์เสาวนีย์ รุมนสง
หัวหน้างานการเงิน สำนักงานเลขานุการกรม เดินทางมากับเที่ยวบินนี้ด้วย ผมก็ไค้แต่ภาวนาว่าคงจะต้อง
มีคนรอคชีวิต และคนหนึ่งจะต้อง เป็นอาจารย์เสาวนีย์ รุมนสง แคก็ไค้เป็นไปไค้ได้ เมื่อข่าวออกมาว่าผู้โดยสาร
รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทุกคนเสียชีวิตหมด

ความเสียคยคนที่ทำงานอย่างจริงจังและ เอาใจใส่คองงานก็มึงเกิดขึ้น ความเสียใจในฐานะ
ที่อาจารย์เสาวนีย์ รุมนสง เป็น เพื่อที่คิของณคนหนึ่งก็มึงเกิดขึ้น ความเสียคยในฐานะที่เป็นผู้ร่วมงานที่ค
ก็มึงเกิดขึ้น แคก็ไค้แต่ปลงว่า ความคยเป็นสิ่งที่ เพียงแต่แน่นอนก็คองปลง และคิคถึงค่าไค้ลงที่ว่า

เห็นหน้าอยู่เมื่อเรา	สายคย
สายอยู่เย็นสบาย	บายม้วย
บายยังราเริงคย	เย็นคัม
เย็นย่ำค้ำมอค้วย	คัมค้วยสังขาร

(คร. เจริญผล สุวรรณโชติ)

ผู้อำนวยคองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
กรมการศึกษาออกโรงเรียน

"รำลึกถึงพี่เสาวนีย์ รุ่งแสง"

เมื่อได้ยินข่าวว่าเครื่องบินตก..สายหาดีใหญ่-ภูเก็ตก ตอนเย็นวันที่ 31 สิงหาคม แวบแรกก็นึกถึงเพื่อนผู้บริหารที่ไปประชุมที่สงขลา แต่ไม่คิดว่าจะมีใครกลับมาในเที่ยวบินที่แวะลงภูเก็ต ครั้นรุ่งเช้าได้อ่านหนังสือพิมพ์ก็แทบไม่เชื่อสายคาดตัวเองที่เห็นชื่อ พี่เสาวนีย์ในกลุ่มผู้โดยสาร ใจนึกภาวนาขอให้มีเพียงแต่ชื่อ เพราะพวกเรา มักจะ เปลี่ยนเที่ยวบินกันเป็นประจำ แต่เมื่อมาถึงกรมได้เห็นใบหน้าที่ตกใจและเศร้าสลลของทุก ๆ คนในเช้าวันนั้น คิดนึกที่ทราบได้ในทันทีว่าพี่เสาวนีย์ พี่สาวของชาวทศน.ได้จากไปแล้วจริง ๆ

ในระยะ เวลา 5-6 ปีที่ได้ร่วมงานกันมา พี่เสาวนีย์ได้เป็นกำลังที่สำคัญยิ่งของกรมการศึกษาออกโรงเรียน เพราะมีฝีมือการทำงานเป็นที่ยอมรับและไว้เนื้อเชื่อใจว่ามีประสิทธิภาพและละเอียดรอบคอบยิ่งนัก ความละเอียดถี่ถ้วนของพี่เสาวนีย์เป็นที่กล่าวขวัญในหมู่พวกเรา และแม้ว่าพวกเราจะบ่นบ้างน้อยใจบ้าง แต่ในส่วนลึกเราก็มองเห็นว่าพี่เสาวนีย์พิถีพิถันด้วยความหวังดีและด้วยคำนึงถึงเกียรติยศชื่อเสียงของกรมเป็นสำคัญ

แม้ว่าพี่เสาวนีย์จะมีความเครียดและเจ็บคมในการทำงาน แต่ในขณะที่เดียวกันเธอก็เป็นแบบอย่างของกุลสตรีไทยที่ทำได้ยาก พี่เสาวนีย์มีความอดทนอดทนและช่วยสร้างบรรยากาศที่น่ารื่นรมย์ให้เกิดขึ้นในกรมการศึกษาออกโรงเรียนอยู่เสมอ ๆ คิดนึกจำได้ว่าเมื่อเธอมารับตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการกรมและร่วมประชุมผู้อำนวยการกองด้วยนั้น นอกจากเราจะมีรายงานการประชุมที่สมบูรณ์และมีการติดตามผลการดำเนินงานตามมติอย่างเป็นระบบขึ้นแล้ว เรายังมีดอกไม้สวย ๆ หอม ๆ ประดับบนโต๊ะประชุมแทบทุกครั้ง

พี่เสาวนีย์เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว ทำให้เธอมีหัวใจเอื้ออารีและห่วงใยเพื่อนร่วมงาน การจากไปของพี่เสาวนีย์จึงเป็นการสูญเสียที่ยังคงความเศร้าสลลมาสู่พวกเราในกองแผนงานและวิจัย และโครงการรณรงค์ เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติทุกคน พวกเราจึงตั้งจิตอธิษฐานร่วมกันขออันสงฆ์แห่งคุณงามความดีที่พี่เสาวนีย์ได้กระทำมาโดยตลอดจนจบวาระสุดท้ายของชีวิต จงเป็นผลบ่วงจัญส่งผลให้ดวงวิญญาณของพี่ประสบแต่ความสุข สงบ และร่มเย็น

ด้วยความอาลัยรัก

กษมา อวยพร ณ อยุธยา
กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

ในนามของคณะข้าราชการและเจ้าหน้าที่
กองแผนงานและวิจัย และ
โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ

"อาลัย พี่เสาวนีย์"

ผมใจหาย อึ้งไปนาน ไม่สามารถจะต่อคำพูดกับอาจารย์จากศูนย์การศึกษาออก
โรงเรียนจังหวัดภูเก็ต ซึ่งโทรศัพท์มาแจ้งข่าวการเสียชีวิตอย่างกะทันหันของพี่เสาวนีย์
ได้ในวันจันทร์ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๐ เวลา ๑๘.๓๐ น.

หลังจากที่มีการประชุมสัมมนาผู้บริหาร การศึกษาออกโรงเรียนทั่วประเทศ ใน
วันที่ ๒๖ - ๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๐ แล้วผมก็จากกับพี่เสาวนีย์เป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจากพี่เสาว
(ซึ่งผมเรียกสั้น ๆ คึกปากอยู่เสมอ เพราะความใกล้ชิดสนิทสนมและเป็นกันเอง) ได้พบกับ
ผมว่า พี่จะช่วยเหลือเต็มที่ในเรื่องที่จะดูแลงานการเงินการบัญชีของศูนย์ภาคใต้ และศูนย์
การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในภาคใต้ ซึ่งเจ้าหน้าที่การเงินการบัญชีเพิ่งจะผ่านการอบรม
เกี่ยวกับการดำเนินงานการเงินการบัญชี ในฐานะที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดเป็น
สำนักผู้เบิกเงินตรง และยังได้ร่วมวางแผนงานกันล่วงหน้าว่า ในปี ๒๕๓๑ ที่จะถึงนี้ จะรวม
กับสำนักผู้ตรวจราชการกรม หน่วยตรวจสอบภายในและสำนักงานเลขานุการกรม คึกคาม
ผลการดำเนินงานการเงินการบัญชีกันอย่างไร

พี่เสาว เป็นทั้งผู้ร่วมงานที่ยอกระเทียม เป็นทั้งพี่ที่เมตตากรุณาเอื้ออารีกับน้อง ๆ
เสมอ พี่เสาวเป็นคนพูดตรงไปตรงมา ถ้าเห็นว่าเป็นเรื่องถูกต้องแล้ว จะไม่ยังไม่กลัวใคร
จนบางครั้ง บางคนไม่ชอบ แต่พี่เสาวก็ไม่โกรธตอบ และหาคนโดยยึดความสุจริตใจเป็นที่ตั้ง
ตลอดมา

พี่เสาว เกิดภาคใต้ รักคนภาคใต้มาก และไม่ลืมบ้านเกิด ไม่ลืมภาษาใต้ อันแสดง
ถึงความไม่ลืมตัวลืมคน ไม่ใช่ว่านิยมจนไม่ลืมหลืมตา ผู้ไม่ลืมคนเป็นผู้ที่สมควรยกย่อง นับถือ
ไม่ใช่หรือ

วันเวลาจากนี้ไป จะไม่มีเสียงของพี่ที่คอยบอกว่ากลัวตกเดือน แนน่าน้อง ๆ อีกแล้ว
แต่น้อง ๆ ทั้งหลายจะยังคงระลึกถึงความดี ความเมตตากรุณา ความเอื้ออาทรค่อน้อง ๆ
ถ้วนทั่วหน้า เกิดชาติใด ขอให้ให้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดตลอดไป และขอให้
ดวงวิญญาณของพี่เสาวจงไปสู่สุคติภพโน้นเทอญ

นายโกศล ชูช่วย

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา

"อาลัย" อาจารย์เสาวณีย์ รุมแสง

ในเช้าวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๑ พวกเราทุกคนที่ได้รับการยืนยันแน่นอนว่า อาจารย์เสาวณีย์ รุมแสง อยู่ในเครื่องบินลำที่ตกลงในทะเลที่ภูเก็ตด้วย ต่างก็น้ำซึนใจหวาดหลายคนพูดไม่ออกไปชั่วขณะ และหลายคนเมื่อพูดออก จะพูดเป็นประโยคในทำนองเดียวกันว่า "ขอให้ไม่เป็นความจริง" ภาวนาให้ อาจารย์เสาวณีย์ รุมแสง มีเหตุซัดข้องในทางจิตจนไม่สามารถขึ้นเครื่องบินลำดังกล่าวได้ พวกเรานึกคิดและหวังไค้ดีที่สุดในขณะนั้น

บัดนี้ พวกเราได้มาร่วมกันตั้งสติระลึกถึงแต่ในสิ่งที่ถึงงาม ที่อาจารย์เสาวณีย์ รุมแสง ได้บำเพ็ญไว้ต่อทางราชการ สังคม เพื่อนฝูง ญาติ พี่น้อง และลูกหลาน ขอภาวนาให้ อาจารย์เสาวณีย์ รุมแสง จงเสพลุขสำราญในภพที่เป็นอมตะ เทอญ

ข้าราชการกองการเจ้าหน้าที่
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

อาลัยพี่เสาว

"พี่เสาว" เป็นทั้งพี่ เป็นทั้งเพื่อน เป็นทั้งผู้บังคับบัญชา ของพวกน้อง ๆ "พี่เสาว" ได้ทุ่มเทเวลาให้กับการทำงานอย่างจริงจัง มีความเอื้ออาทรให้กับพวกเราน้อง ๆ อีกทั้งยังสอนให้พวกเราอดทน ยึดมั่นต่อความยากลำบากในการทำงาน ให้มีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน ในยามที่น้อง ๆ มีทุกข์ หรือมีปัญหาเรื่องการทำงานและเรื่องส่วนตัว "พี่เสาว" ก็จะคอยช่วยเหลือแก้ปัญหาให้ "พี่เสาว" ไม่เคยคิดที่จะต่อสู้เพื่อตนเองเลย คิดแต่จะทำงานเพื่อกรมฯ คอยสู้เพื่อน้อง ๆ อะไรที่พี่เสาวคิดว่าทำแล้วพวกน้อง ๆ ก้าวหน้าและดีขึ้น พี่เสาวก็จะต่อสู้ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้สิ่งเหล่านั้นมา แม้จะพบอุปสรรคมากมายแต่ก็ไม่ย่อท้อ พวกเราน้อง ๆ รู้สึกอบอุ่นใจ มั่นใจเต็มที่แต่จากนี้ไป.....จะหาใครเล่าที่จะห่วงใย คอยสู้ และเอื้ออาทรต่อพวกเรา พวกเรารู้สึกรักและอาลัยสุดที่จะหาสิ่งไหนหรือคำพูคำใดมาเปรียบได้ แม้กายพี่จะดับสูญ แต่คุณงามความดีของพี่จะสถิตย์อยู่ในหัวใจพวกเราตลอดกาล และขออน้อมบรวงรอยอักษรเป็นมาลัยรักนิรันดร์ บุญกุศลใดที่พวกเราและพี่เสาวได้เคยร่วมทำกันมา และได้อุทิศแล้วด้วยดวงใจ ขอไปรศกลบดินดาลให้ "พี่เสาว" ที่รักและเคารพของน้อง ๆ ทุกคน จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

จาก

น้อง ๆ งานการเงินและบัญชี

4 กย. 2530

แต่...อ.เสาวณีย์ รุมแสง

มีเกิดก็มีดับ มีพบก็มีพราว ความจริงเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ แต่ความจริงที่เราได้รับรู้ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2530 ก็เป็นความจริงที่เราไม่อาจจะยอมรับได้

เมื่อกริ่งโทรศัพท์ดังขึ้น เมื่อมีผู้แจ้งข่าวร้ายมายังเรานั่น เราต่างก็เฝ้าบอกแก่กันและกันว่า “จริงหรือไม่ น่าเชื่อเลย” ไม่มีใครสักคนจะเชื่อและยอมรับข่าวร้ายนั้นได้ แม้เมื่อจะได้รับการยืนยันจากข่าวทางสถานีโทรทัศน์แล้ว เรายังไม่สิ้นหวัง เราเฝ้าภาวนาว่าบางทีมันอาจจะเป็นความผิดพลาดบางอย่าง บางทีอาจจะมิใช่รอดชีวิตบ้าง

แต่แล้วฝันร้ายก็กลายเป็นจริง ในที่สุดเราก็ต้องยอมรับว่า “พี่เสาว์” หรือ “ป้าเสาว์” ของเราจากเราไปแล้วจริง ๆ

เป็นการจากไปที่กะทันหันเหลือเกิน เป็นการจากไปที่ทุกคนต่างก็ตระหนักดีว่ายังไม่ถึงเวลาอันควรเลย เป็นการจากไปที่ทำให้ผู้อยู่เบื้องหลังโศกเศร้าเสียใจเสียหนักแล้ว

นับจากนี้คงไม่มีอีกแล้ว รอยยิ้มรื่นเริง เสียงพูดคุยกุสนกสนาน นับจากนี้ไป เพื่อนที่ดี พี่สาวที่รักยิ่ง ป้าใจดี และหัวหน้าที่น่านับถือ ของเราทุกคนก็คงได้พักผ่อนอย่างสงบสมกับที่ได้ทำงานหนักด้วยความตั้งใจจริงตลอดมา

แม้จนบัดนี้ เรายังรู้สึกดังฝันร้าย ยากนักที่จะยอมรับได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นความจริง ความโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์นั้นถมทับทวีอยู่ไม่รู้คลาย สิ่งเดียวที่ปลอบใจเราได้ในเวลาอันอาดูรเช่นนี้ก็มีเพียงความทรงจำอันอบอุ่นถึงความสัมพันธ์สนิทสนมยาวนานระหว่างพี่เสาว์กับครอบครัวของเรา

มีเกิดก็มีดับ มีพบก็มีพราว แม้เราจะเสียใจนักเมื่อต้องจากพราว แต่เราก็ดีใจเหลือเกินที่ได้พบคนดีที่เราต่างก็เคารพรักอย่างจริงใจ และเราขอภาวนาให้วิญญาณของพี่เสาว์หรือป้าเสาว์ของเราจงไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพเทอญ

พ.ต.ท.อำนาจ-น.ถ.รังษี อุณหเลขกะ และครอบครัว

เจ้าบั้นหลาเออย เจ้าโผผินบั้นไปบั้นมาเออย

แล้วเจ้าก็ร่วงลับ-ลาลับ จนไม่ได้กลับรังเออย

ปล่อยให้ผอยหลัง   ฟ้าแต่ตั้งดาว
๑   ๑

ไอ้ละหนอชีวิตเจ้า   ฟ้าแต่ก่อรูปกรรมดี.

จากใจ 'แสง สวรรค์' (*แสง สวรรค์*)

(วิมลย์ ร่มแสง)
๑   ๑

แม่... ของพ่อ

แม่... ในสิ่งที่อยู่แก่เพื่อนทั้งแต่เล็ก

จนโต

แม่... หยิบยื่น ความรักที่ยิ่งใหญ่แก่เพื่อน

แม่... ในความชอบที่ไม่เคยมีใครใน

ก่อนแก่เพื่อน

และแม่... ก็ใช่เพื่อน ก่อนที่แม่จะไป...

และแม่... ก็ไป... ไปไหน...

ไม่หนักที่เพื่อนไม่อยากในแม่ไป... เพื่อนอยาก

...อยาก... ในแม่ไม่ตอไป

เพราะแม่ต้องเป็นแม่ของลูกอีกคน

จาก ลารีตรา ผู้เป็นลูกว่าฟังถึงเสาวนีย์

ผู้เป็นแม่

แม่จ๋า... แม่จ๋า... แม่ของอาร์ต แม่ไปแล้ว แม่ไปทำงาน แล้วแม่ก็กลับมา
กลับมาบ้านนะจ๊ะ กลับมาให้อาร์ตกอด ให้อาร์ตบอกที่อาร์ตรักแม่... อาร์ตรัก
แม่มาก.. มาก... แม่อย่าไปไหนหิวกันจ้ะ ดีกับแม่จ๋า...
อาร์ต พ่อและน้องๆ คิดถึงแม่ทุกคน เราคิดถึงแม่มาก มาก แต่แม่ไม่ได้อยู่
เป็นห่วงนะจ้ะ ทุกคนสบายดี... พ่อก็ทำงานข้างแล้ว...

รักแม่ที่สุด

... อาร์ต ลูกแม่

3/9/30

แม่จ๋า . . . . .

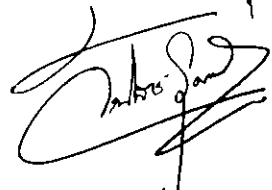
แม่คงอยู่ใช่ไหมจ๊ะ   อยู่ในใจเราทุกคน

. . . ตลอดไป . . .

ลูกแวว
31/8/30

แม่ของอ้น ตอนนั้น อ้น รู้ว่าแม่ไปแล้ว แต่ไปไหนก็ไม่รู้
แต่ อ้น ก็ขอลี้ แม่ ไปไหนก็ดู ก็แล้วกัน แม่ไม่ยอมว่าพ่อจนตาย
อ้นจะตายดูแลพ่อเอง ภาวนาขออ้นจะนอน กับ พ่อ แม่... อ้น ก็หวังใจเป็น
ในที่สุด เพื่ออนาคต แม่ ก็จะไปไม่ต้องเป็นห่วง ที่ลูกคนเล็ก จะเป็นอะไร
อ้น ก็จะเป็นเด็กดี ของทุกคน อ้นจะรักแม่เสมอ ว่า อ้นรักแม่ที่สุด

วิรัชสิทธิ์ รุ่งแสง (อ้น)

31/8/30

รายนามพวงหรีดเคารพศพ

วิเวก - สมประสงค์ ปางพิศพงษ์
ชนิก - สุนทรี คงมนต์
กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก
กองพัฒนา กรมการศึกษานอกโรงเรียน
บริษัทหิทยประกันภัย จำกัด
โรงเรียนผู้ใหญ่เทพลีลา
คณะอาจารย์ โรงเรียนเทพลีลา
เปรม มาลากุล ณ อยุชยา สส.จ.อุตรดิตถ์
ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กองแผนงานและวิจัยกรมการศึกษานอกโรงเรียน
เดินอากาศไทย
ไพบูลย์ - จงจิต อรรถยุกติ
แพทย์ โรงพยาบาลจันทบุรีเกษร กำแพงแสน
แผนกบัญชี บริษัทลีเวอร์และยูนิฟูคส์
แผนกจัดซื้อและวางแผน บ.ลีเวอร์และยูนิฟูคส์
บริษัทวิชั่นไพศาล เอ็นจีบีบี จำกัด
ดร.โกวิท วรพิพัฒน์และภรรยา
สัมพันธ์ หองสมัครและภรรยา
ศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษา
เชนทโยเซฟ 2496
พล.ท.ท.วิเชียร - พูลทรัพย์ แก้วเกตุ
คณะข้าราชการ ศนจ.เพชรบุรี
ทวี กระจุกทอง
ชนะ - สมจิตต์ รุ่งแสง
สำนักงานเลขาธิการกรม
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้
ผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง รุ่นที่ 5
วิบูลย์ - บังอร จามิตร
ท.อ.พ. รุ่น 4
โรงพยาบาลจันทบุรีเกษร
น.พ.ยงศักดิ์ เลียงอุชม

เฉลิม บุญธรรมเจริญและภริยา
ดร.เจริญผล - ชุศรี สุวรรณโชติ
วีระ นวพันธ์และภริยา
เตรียมอุชมรุ่น 17
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จ.นนทบุรี
งานการเงินและบัญชี กศน.
สำนักผู้ตรวจราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียน
ห้องภาพสุนทรศิลป์และศิลป์
ผ่องศรี โสภิตพันธ์และครอบครัว
วินเล็ก - สุนทรี ภาณุทานนท์ ณ มหาสารคาม
กองการพยาบาล โรงพยาบาลจันทบุรีเกษร
วิชัย - อุไรวรรณ เอื้อชูเกียรติ
อักษรศาสตร์ รุ่นปี 2499
โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
สุพจน์ - ประทุม ทองไถ่

สมาคมผู้ปกครองครู โรงเรียนเทพลีลา
พล.ท.สุนทร เขม็งกรและครอบครัว
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ
โรงเรียนราชวินิตมัธยม - สมาคม
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง
หัวหน้าฝ่ายโศสสารและชาย
บริษัทยูนิฟูคส์(ประเทศไทย) จำกัด
หจก. รุ่งเรืองเอ็นเตอร์ไพรส์
ประวิทย์ - เพ็ญศรี หล่องวัฒนกิจ
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จ.บุรีรัมย์
กองปฏิบัติการกรมการศึกษานอกโรงเรียน
บัญชีจุฬา รุ่นที่ 15
ประชาสัมพันธ์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ม.3 กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
พญ.ดวงดาว ราชวิวัฒน์
พยาบาลจันทบุรีเกษร

อศุภย์ - วนิดา สุทธิวิช
ครูและนักเขียน โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน
ประวิทย์ - จุฑาธิป พุทธิวิชา
โรงเรียนวัดอินทาราม
ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กศน.
บ.ลีเวอร์ฮาร์เซอร์ (ประเทศไทย) จำกัด โรงงานถนนตก ทางเพชร ว. รัตนฉวี
ยงบุษ - สุกัญญา ทวีกุลวัฒน์
สิบลักษณ์ - กรรณิการ์ ชลิตอาภรณ์
อาษา มงคลศรี
อนันต์ อินทรโกเศศ
ผอ. ครช. และคณะ
แข็งขัน - ไสภา วิรมศิริ
คณะสังคมศาสตร์ มศว. ประสานมิตร
อนศ. รุ่น 23 ตุลาคม
คณาจารย์วัดอินทาราม
ชาว จี. เอฟ. อี
สมพงษ์ - ปิ่นอนงค์ สุขภักดิ์ภิมย์
เขาวัววัด - กมลทิพย์ สุคลาภา (ผู้ว่าจ. เพชรบุรี) ไทยภักดิ์ - ระบับ ขรรคมงคล
ศรีศุภางค์ ชนารยะกุล
นายณรงค์ นุ่นทอง เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จ. ชุมพร
คณะศิษย์เก่า รร. วัดอินทาราม รุ่น 4
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จ. ภูเก็ต
ครอบครัว ฉัตร - มะลิ วัดเล็ก
พรมนต์ - นันทพร วังน้ำทิพย์
โรงแรม สวนขวัญหาด สะอ่า
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จ. ชัยภูมิ
นายบรรจง ชูสกุลชาติ อธิบดีกรมอาชีวศึกษา
แพทย์จุฬาฯ รุ่น 37
หจก. ช. สิทธิ เอ็นจิเนียริ่ง
ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดน จังหวัด ปราจีนบุรี
เพื่อนอาร์ต 971
กรรณิกาว ชลิตอาภรณ์
สารกิ้น - บุสร่า จิตคะสนธิ
ณิศ พลาภิกุลและครอบครัว

ประเสริฐ แก้วทองดี
แผนกประชาสัมพันธ์ บคท.
ธนาคารกสิกรไทย สาขาเทเวศร์
ลูก ๆ ค่ายฝน เซนต์โยเซฟคอนเวนต์
มาลี บุชนารถ
จิตติ - วิกันดา หังสมุท
ปรีชา - บุญ สอนคำวิทย์
ฉรงค์ - สุริยาภรณ์ ลือสกุล
โรงเรียนนนทรีวิทยา
ร.ท.ท. อาพล บั้วรับพร รองส.ว.ส. หาดใหญ่
โครงการสวนสมเด็จพระเจ้ากรมการศึกษาออกโรงเรียน
ครอบครัวไกรสงคราม
ท่านุ - ชลี ขรรคมงคล
พ.อ. ภาณุ จุฬสุตและครอบครัว
เพื่อน ช. ย.
สังคมศาสตร์ ปี 3 มศว.
ไทยภักดิ์ - ระบับ ขรรคมงคล
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัดสาขาศาลาสันติธรรม
สมคาศ - จิวิณี หังสพฤกษ์ (ผอ. กองตรวจจ่าย
กรมบัญชีกลาง)
นพ. บุญเยี่ยม เขมาภิรัตน์ (พรรคประชากรไทย)
ธนาคารทหารไทย จำกัดสาขาหัวหมาก
รท. นพ. ชนวิศ สกุลแสงประภา
วิมล - อุบล วัฒนา ศน.จ. ระนอง
นพ. ชัยเขนทร์ - พิศเพ็ญ รัตนวิจารณ์
เอกฉันท - สุบรรณ ศรีจันทร์
สมาคมศิษย์เก่า สุทษาประมุข ฝึกให้
อานาจ - อธิศา บุญศิริวิบูลย์
ทวีศักดิ์ - อุทม วิศิษฎ์กานูร
นายสุนทร สุนันท์ชัยและภริยา
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จ. หนองคาย

กราบขอขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน
ที่ยังคงระลึกถึงอาจารย์เสาวนีย์ รุ่งแสง เสมอมา
หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง
เจ้าภาพกราบขอภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

เพลงชีวิตการเงิน

คำร้อง ออ.เสาวนีย์ รุ่งแสง

ชีวิตที่คร่ำกับงานการเงิน
อยู่กับเงินเปื้อใจท้องธารเงินตราบ้าไป
มองเงินข้างหน้ามองฟ้าไกล ๆ
หน้าขึ้นอกตรมทุกซี้ใจปานได้ไม่บ่น
อยู่หว่างเงินตรามานาน
สิ้นชีพ สิ้นชนม์เคราะห์ร้าย
เพียงเห็นท่านฟังสักครั้งดีใจ
ใกล้เกษียณเข้ามาเหมือนมีวิมานตรงหน้า

ลยล่องกลางเงินไม่พันทไป
อยู่ห่างไกลกลางสายเงิน
ว่าแห้วดวงใจไม่เห็นผู้คน
สู้อทนลำบากกาย
แม่ (มี) เงินเท่าบ้าน แพ้พาล เรือนตาย
ศพฝังโดยง่ายฝากเอาไว้ได้เงินตรา
พบท่านที่ไรให้แสนปรีดา
ขึ้นหนักหนาถ้าห่างเงิน (ถ้าไม่ทำงานการเงิน)

เพลงการเงินสามัคคี

คำร้อง ออ.เสาวนีย์ รุ่งแสง

งานการเงินสง่างามพร้อมน้ำใจ
รักการงานประสานทำดี
เราพร้อมแรงใจ
หากผู้ใดรานรุกรุกมา
เลือดการเงินข้างจำฝังดวงมัลย์
รักการเงิน รักมันและไมตรี
ใจตั้งวารี ศีลธรรมดี
สู้อทนเหนื่อยยากลำบากกาย

มันหทัยในรักสามัคคี
เทอดศักดิ์ศรีมีสมนามชาวการเงินฯ
มิให้ใครเบียดเบียนบีบิตา
ทุกหมู่ข้าต่างพร้อมยอมพลี
อยู่นิรันดร์คู่ฟ้า คู่ชาติรี
สามัคคีมีทุกคำด้าดวงใจ
ไม่มีคลอนคลาย
ทั้งหญิงชายไม่คร์้านการเงินฯ

ฉันค้นพบตัวเอง
บัดนี้เธอได้ดังใจฉัน
ท.พ.พ.

แก้ทุกข์ ด้วยการเจริญเมตตา

ศ.นพ. ประเวศ วะสี

ทุกคนเคยรู้ฤทธิ์เดชของความโกรธกันมาแล้ว

ว่าเมื่อเวลาโกรธนั้นใจสั่น ตัวสั่น ตาโปน อยากจะทำร้ายผู้ที่เราโกรธ
ทั้งทางกาย วาจา และใจ

ความโกรธทำให้ลูกฆ่าพ่อ พ่อฆ่าลูกได้
ความโกรธทำให้เมียฆ่าเมีย เมียฆ่าเมียได้
ความโกรธทำให้เพื่อนฆ่าเพื่อนได้
ความโกรธทำให้ใคร ๆ ฆ่าใคร ๆ ก็ได้

เพราะขณะที่โกรธจะขาดสติยังคิด จึงทำการที่เกินเลย ซึ่งตามปกติแล้ว
ไม่ทำ

บางคนถึงไม่ทำร้ายบุคคล ก็ทำลายข้าวของ เช่น ขว้างปาทุบข้าวของ
เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ขวางหน้า

“คุณหมอของดิฉันนะคะ เวลาโกรธชอบขว้างข้าวของ” คุณหญิงท่าน

หนึ่งกล่าวถึงสามมี ถ้าบอกชื่อคุณหญิงและคุณหมอ ก็รู้จักกันทั้งบาง!

ที่กล่าวถึงนี้เป็นความโกรธที่รุนแรง ความโกรธอย่างอ่อนก็ยังมี

ทุกคนเคยหงุดหงิด รำคาญใจกันมาแล้วทั้งนั้น แต่บางที่ไม่ทราบว่า จะจัดอารมณ์ประเภทนี้ไว้ในพวกไหน ความหงุดหงิดรำคาญใจ ก็คือความ โกรธอย่างอ่อน ๆ

ความโกรธเกิดจากความขัดแย้งระหว่างความต้องการกับความเป็นจริง เช่น

ต้องการให้เขารัก เขาไม่รัก จึงโกรธ

ต้องการไม่ให้เขานินทา เขานินทา จึงโกรธ

ต้องการให้อากาศมันเย็นกว่านี้ แต่มันร้อน จึงหงุดหงิด

ต้องการไม่ให้เพื่อนร่วมงานพูดมาก แต่เขาพูดมาก จึงรำคาญใจ

ฯลฯ

ความโกรธ ความหงุดหงิด ความรำคาญใจ เป็นข้าศึกของความสุข ขณะที่มีความรู้สึกอย่างนี้เข้าครอบงำจิตใจจะไม่มีความสุขเลย และที่ถึงกับตัวสั่น ใจสั่น เหงื่อออกนั้นเพราะมีการหลั่งสารที่เรียกว่า แอดเรนาลิน ออกมามาก เทียบระดับอวัยวะต่าง ๆ อย่างรุนแรง ทำให้ความดันสูง ร่างกายทรุดโทรมและแก่เร็ว

จากอารมณ์ซึ่งเกิดขึ้นนี้ สมองจะมีกระแสแล่นไปตามเส้นประสาท ทำให้ต่อมหมวกไต (adrenal gland) ซึ่งครอบงำอยู่บนไต หลั่งฮอร์โมนแอดเรนาลิน ออกมามาก แอดเรนาลินจะกระตุ้นร่างกายให้ใจสั่น มือสั่น ปากสั่น เพราะมีพลังเกิดขึ้นมาก และปลดปล่อยออกด้วยการทำลายข้าวของ หรือทำร้ายบุคคล

แสดงให้เห็นว่าความโกรธนั้นไม่ได้เป็นเรื่องของจิตใจอย่างเดียว แต่มีผลกระทบทางกายด้วย และไม่ใช่ว่าเพียงมีการหลั่ง แอดเรนาลินเพียงอย่างเดียว แต่มีผลกระทบทางกายอย่างอื่น ๆ อีกอนกอนันต์

เคยมีการทดลองศึกษาผลของอารมณ์ต่อระดับโคเลสเตอรอลในเลือด

โดยเจาะเลือดผู้ป่วยขณะที่มีอารมณ์สงบครั้งหนึ่งก่อน แล้วต่อมาแกลงให้
คนไข้ข้างเคียงทะเลาะกัน จนผู้ป่วยเกิดความหงุดหงิดรำคาญใจ แล้วเจาะเลือด
ซ้ำพบว่าโคเลสเตอรอลขึ้นสูงปรี๊ดปรี๊ดเลย

อารมณ์ทำให้ระดับโคเลสเตอรอลในเลือดเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว

ความโกรธ ความหงุดหงิด ความรำคาญใจ ถ้ามีเป็นจำเริญแล้ว จะทำ
ให้เกิดโรคต่าง ๆ และอายุสั้น

คนจำนวนมากรู้ถึงพิษร้ายของความโกรธในตัวเองเป็นอย่างดี และ
พยายามแสวงหาทางแก้ไข แต่ก็พบว่าเป็นเรื่องที่แก้ได้ยากยิ่ง เพราะความ
โกรธมันเกิดเร็วอย่างกับสายฟ้าแลบ ไม่ทันรู้ตัวว่าจะไม่โกรธมันก็โกรธ
ไปแล้ว ระวังไม่ทัน

คนที่ว่าเข้าวัดเข้าวา และแม้ทำกรรมฐานแล้วนั้น ไปลองยั่วดูเถิด ความ
โกรธหมดไปยากเหลือเกิน บางคนความโลภในทรัพย์สินเงินทองไม่ค่อยมี
แล้ว แต่ความโกรธยังเหลือมากอีกโข

การบำบัดความโกรธนั้นต้องอาศัยการบริหารจิตใจหลายวิธีด้วยกัน
หรือแท้ที่จริงทุก ๆ วิธีที่จะกล่าวถึง แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะความเมตตา

พระท่านกล่าวว่า เมตตาเป็นข้าศึกของความโกรธ

คือถ้ามีเมตตาก็ไม่โกรธ

ถ้าโกรธก็แปลว่าไม่มีเมตตา

ลองทดสอบความจริงข้อนี้ดูด้วยตัวเองก็ได้

คนเรานั้นปกติจะมีความเมตตาตัวเองมากกว่าเมตตาผู้อื่น ฉะนั้นจึง
โกรธคนอื่นมากกว่าโกรธตัวเอง

ขณะที่กำลังโกรธใครอยู่อย่างเต็มทีนั้น ลองเปลี่ยนความคิดเสียใหม่
ว่า “เอ๊ะ นี่มันอาจจะเป็นความผิดของเราเองก็ได้” จะพบว่าความโกรธ
มันดับวูบลงทันที

เพราะอะไร

ก็เพราะเรามีเมตตาต่อตัวเองสูง เมตตาต่อผู้อื่นน้อย

เมื่อคิดว่าเป็นความผิดของผู้อื่นก็มีความโกรธมาก แต่ถ้าเป็นความผิดของตัวเองก็ไม่ค่อยโกรธ!

ถ้ามีใครสักคนมาตีหัวเรา เราก็คงโกรธ แต่ถ้าคน ๆ นั้นเป็นลูกของเราเอง อายุ ๑-๒ ขวบก็ไม่มีใครโกรธ เพราะมีความเมตตาว่าเด็กมันไร้เดียงสา

ตอนนี้คงเห็นแล้วนะครับว่า เมตตาเป็นข้าศึกของความโกรธ และถ้าท่านยังโกรธอยู่ก็แสดงว่าความเมตตายังไม่พอ

บางท่านบอกว่า “ไอ้คนดี ๆ นี่ผมพอเมตตาไหว แต่ไอ้คนชั่ว ๆ นี่มันเมตตาไม่ลงเลย”

อ้าว! ก็แน่ละซีครับ คนไหนที่ทำความดีต่อเราแล้วเราเมตตาเขา นั่นมันเรื่องง่ายเหลือเกิน ไม่ต้องการการบริหารจัดการอะไรเลย!

แต่การมีเมตตาแม้แต่คนที่ไม่ถูกใจเราด้วยนี่ซีครับ จึงจะนับว่าแท้จริง

มีคำกล่าวที่ว่า ความเมตตาของพระพุทธองค์ ที่ทรงมีต่อพระอรหันต์สาวกกับทรงมีต่อนายโจรนั้นเสมอกัน

บางท่านว่า บ๊ะ! ยังงี้ก็แยซี คนไม่ดีจะต้องลงทัณฑ์ มัวเมตตาอยู่ได้ครับ แต่การลงทัณฑ์ด้วยความโกรธ กับความเมตตานั้นมีวิธีการและมีผลไม่เหมือนกัน

ขณะที่โกรธนั้นไม่มีปัญญา ขณะที่ปัญญาที่ไม่โกรธ (ดูเรื่องปัญญาซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป)

ปฏิกิริยาที่มีออกไปด้วยความโกรธ จึงไม่มีปัญญากำกับ

คำกล่าวของเซ กูวารา ศาสตานิกรปฏิบัติชาวคิบาที่ว่า “ถ้าท่านพบคนที่ถูกกดขี่ แล้วท่านโกรธจนตัวสั่น เราก็เป็นมิตรกันได้” อันเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจหนุ่มสาวนักปฏิบัติเป็นจำนวนมากนั้น

ส่วนหนึ่งเป็นความดี คือรู้สึกสงสารอยากช่วยเหลือผู้ที่ถูกกดขี่ แต่

การที่ “โกรธจนตัวสั่น” อาจจะสอดคล้องกับความเร่าร้อนของชาวตะวันตก แต่ไม่ตรงตามหลักพุทธธรรม

การปฏิบัติไปสู่สิ่งที่ดีกว่า บริสุทธ์กว่า นั้นคงจะต้องการปัญญาอันสูงสุด ถ้า “โกรธจนตัวสั่น” เสียแล้วก็ไม่มีทางที่จะมีปัญญาอันสูงสุด

ทางพุทธนั้นส่งเสริมให้เจริญเมตตาให้มาก

การที่คนมาวิ่งเต้นเส้นสาย แล้วเราก็ออนอ่อนผ่อนตามและอ้างว่า เพราะมี “เมตตา” อย่างนั้นไม่ใช่เมตตาแต่เป็นความอ่อนแอ อ่อนแอเพราะกลัวเขาจะไม่รักไม่ชอบเรา อ่อนแอเพราะเห็นแค่อำมิสสินจ้าง กล่าวคือ อ่อนแอเพราะความเห็นแก่ตัวนั่นเอง

เราต้องไม่เอาความอ่อนแอกับความเมตตามาปนกัน

แต่เมตตาในทางพุทธนั้นเป็นของมีเหตุมีผล มีปัญญากำกับ และมีขอบเขต กว้างใหญ่ไพศาล

มิใช่เมตตาต่อมนุษย์เท่านั้น แม้สัตว์ก็ต้องเมตตาด้วย

มิใช่เมตตาต่อมนุษย์และสัตว์เท่านั้น แม้ต้นไม้ใบหญ้าก็ต้องเมตตาด้วย

มิใช่เมตตาต่อสิ่งมีชีวิตเท่านั้น แม้สิ่งที่ไม่มีชีวิตก็ต้องเมตตาด้วย

“อ้าว! ชักเลอะกันใหญ่เสียแล้วซี” บางท่านอาจจะนึก

ไม่เลอะหรือกลัว พระพุทธองค์ท่านไม่เลอะหรือกลัว ถ้าเลอะก็คงจะเป็นตัวเราเองมากกว่า

พระพุทธองค์ทรงมองเห็นว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก หรือในจักรวาล ไม่มีอะไรอยู่โดด ๆ ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน อยู่ในความสมดุล

ตัวเราเกิดมาก็ต้องอาศัยบุคคลอื่น อาศัยพืช สัตว์ อากาศ น้ำ แร่ธาตุต่าง ๆ หรือสิ่งแวดล้อม จึงมีชีวิตอยู่ได้

เราจึงมีหน้าที่ต้องตอบแทนต่อสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ด้วยความเมตตาปรานี

เมื่อมนุษย์กระทำรุนแรง รุกรานต่อสิ่งแวดล้อมอย่างขาดความเมตตา

เช่น โคนไม้ทำลายป่า ทำลายต้นน้ำลำธาร ชุดแร่ธาตุ น้ำมัน ขึ้นมากินมาใช้
กันอย่างไม่ปราณีปราศรัย ย่อมได้รับความเดือดร้อนเพราะทารุณกรรมต่อ
สิ่งแวดล้อม เช่น

ฝนแล้ง น้ำท่วม ดินขาดปุ๋ย
อากาศเป็นพิษ น้ำเป็นพิษ ดินเป็นพิษ
น้ำมันขาดแคลน
ฯลฯ

ทางพุทธเล็งเห็นโทษภัยเช่นนี้ จึงสอนให้เรามีเมตตาต่อสรรพสิ่งทั้ง
หลาย ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต

หัดเจริญเมตตาเป็นนิสัย ย่อมเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ไปทางไหนก็แผ่เมตตาเรื่อยไป

พบใครหรือจะพบใครก็แผ่เมตตาให้

ทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนชั่วบรรพบุรุษ คนชั่วบรรพบุรุษ หรือเศรษฐี ล้วน
มีความทุกข์ ล้วนดิ้นรนอยู่ในกระแสธารแห่งชีวิตและสังคม ล้วนควรได้รับความ
ความเมตตา

ใครจะมาพบก็แผ่เมตตาไว้ก่อน

จะรับโทรศัพท์ก็แผ่เมตตาให้คนที่เราจะพูดด้วย

ข้าราชการก็ควรจะแผ่เมตตาให้ประชาชนที่มาติดต่อ หมอพยาบาลก็ควร
จะแผ่เมตตาให้คนไข้

จะได้ไม่ดูไม่ตะคอกคนที่มารับบริการ

เราไม่มีหน้าที่จะไปดูไปตะคอกเพื่อนมนุษย์เลย แต่เรามีหน้าที่และต้องทำ
หน้าที่ด้วยความเมตตา

ในการทำวัตรของชาวพุทธนั้นมีการแผ่เมตตาเป็นประจำ คือที่ว่า
“สัพเพ สัตตา...สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น
อเวรา อย่ามีเวรต่อกันและกันเลย...ขอสัตว์ทั้งหลายจงเป็นสุข ๆ เกิด”

มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น แทนที่จะโกรธ เกลียดขึ้นสมอง เมตตาเข้าใจก่อนว่า “อ้อ! เขาคงจะลำบาก หรือมีปัญหาอย่างนั้น ๆ ขอให้...จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด”

หัดแผ่เมตตาต่อทั้งมนุษย์ สัตว์ พืช และสรรพสิ่งทั้งหลายไปทั่วสากลโลกเสมอ ๆ จนเมตตาขึ้นสมอง หรือเป็นอัตโนมัติ จะทำให้จิตใจเยือกเย็น มีความโกรธน้อยลง มีความสุขขึ้น

บางท่านอาจจะว่า “เมตตาผมก็เจริญแล้ว แต่ผมก็ยังไม่หายโกรธหรือเกลียดไอ้หมอนี่”

ครับ ก็คงต้องอาศัยการบริหารจิตข้ออื่นช่วย เช่น การเจริญ ปัญญา อันหมายถึงการที่จะรู้เห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง

และตามที่เป็นจริงนั้น ใครจะเป็นอย่างไรหรือทำอะไรมัน มีเหตุที่จะทำให้เขาเป็นอย่างนั้น ทำอย่างนั้น ฉะนั้นควรจะต้องมองไปที่เหตุยิ่งกว่าไปโกรธเขา เรื่องการเจริญปัญญานี้เป็นการบริหารจิตอันสูงสุด ซึ่งจะกล่าวถึงโดยพิสดารในตอนหลัง

เอาอย่างนี้ดีไหมครับ ถ้ายังไม่หายโกรธ หายเกลียดว่า หมอไอ้เสือนี่ มันเป็นคนเลวจริง ๆ ลองอ่านข้อความต่อไปนี้

พระพุทธองค์ไม่เคยทรงโกรธมนุษย์เพราะการที่มนุษย์มีกิเลสและพากันประพฤติไม่ดีไม่งามต่าง ๆ แต่พระองค์ทรงพยายามช่วยเหลือเขา

อย่าลืมนะครับ ผีแผ่เมตตาไว้ทุกวัน ๆ แล้วคุณจะมีความสุขเพิ่มขึ้น ๆ โดยไม่รู้ตัว

สลัดกังวลต่อสิ่งที่ยังมาไม่ถึง
ตัดใจเศร้ากับสิ่งล่วงไปแล้ว
พุทธพจน์

วิถีอาชนะ ความสูญเสีย

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐

ผมได้รับพระราชทานทุนส่วนพระองค์ไปศึกษาอยู่ที่เมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา

วันหนึ่งในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับจดหมายจากเมืองไทยว่า พ่อป่วยเป็นมะเร็งระดับ ผมถึงกับช็อกเพราะความเสียใจที่สุดในชีวิตรู้สึกเหมือนแผ่นดินพลิกกลับหน้า หมดอาลัยตายอยาก เพราะผมรักพ่อกับแม่มาก

ตั้งแต่เล็ก ๆ ก็เห็นพ่อกับแม่เหน็ดเหนื่อยในการทำงานหนักต่าง ๆ ทั้ง หาบของ ถ่อเรือ เดินทางไกลในป่า มีความรู้สึกอยู่เสมอว่าเราจะต้องตอบแทน ให้พ่อกับแม่ชื่นใจด้วยการตั้งใจเล่าเรียน ทำความดี และเลี้ยงดูท่าน

นั่นนับเป็นความใฝ่ฝันอย่างสูง แล้วทันทีที่ทันใดนั้นความฝันนั้นก็พัง ทลายโดยพ่อป่วยเป็นมะเร็งระดับและจะต้องตายในมิช้า โดยมีได้เห็นหน้ากัน จึงเกิดเป็นความผิดหวังอย่างรุนแรง เกิดความเสียใจหวลให้คร่ำครวญ อย่าง

ที่เรียกว่าทุกซ์โทมนัสอุปายาส

มนุษย์ประสบความสำเร็จสูญเสียเป็นประจำไม่มีทางเลือก ยิ่งเป็นแพทย์ ยิ่งได้พบได้เห็นมาก

ที่เมืองเดนเวอร์อีกเหมือนกัน วันหนึ่งผู้หญิงอเมริกันคนหนึ่งพาลูกมาตรวจ พอรู้ว่าลูกเป็นมะเร็งเม็ดโลหิตขาวเท่านั้น วิ่งไปปล่อยโฮเป็นที่น่าเวทนายิ่งนัก

ทุกซ์โทมนัสอุปายาสของพ่อแม่เมื่อสูญเสียลูกนั้นใหญ่หลวงยิ่งนัก

ผมเคยดูแลคุณนิภา ศักดาพลรักรัษ บุตรีของคุณพระศักดาพลรักรัษ เมื่อคุณนิภาสิ้นใจนั้นผมอยู่ในห้องด้วย คุณหญิงซึ่งเป็นแม่เป็นลมหนึ่งไปทันที

แะะคนหนึ่งอายุ ๗๐ เรียกว่า แะะ ๗๐ วันหนึ่งลูกเป็นตับอักเสบบตาตลง แก้วร้องไห้คิดถึงลูก ผมก็ปลอบแกต่อนหนึ่งว่า “อาแะะนา คนเราเกิดมา มันก็ต้องตายทุกคนแหละ ไม่ช้าก็เร็ว”

“ฮือ ๆ ซ้ำ ๆ หน่อยแหละดี” แกตตอบ

เมื่อผมกลับจากต่างประเทศใหม่ ๆ สังเกตเห็นแพทย์ฝึกหัดคนหนึ่ง ขยันขันแข็งเอาใจใส่ในการดูแลคนป่วย และมีอัธยาศัยดี จึงออกปากชวนมาทำงานด้วย เขาก็ตกลงทันที ท่านผู้นี้ชื่อนายแพทย์สง่า ภู่อระกูล ต่อมาได้รับพระราชทานทุนมูลนิธิ “อานันทมหิดล” ไปทำปริญญาเอกที่คานาดา และแต่งงานกับแพทย์หญิงเพ็ญศรี ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานตราจุลจอมเกล้า คุณหมอส่ง่าเป็นอาจารย์ที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะความขยันขันแข็ง และอัธยาศัยดีเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป

เมื่อปลายปี ๒๕๑๔ คุณหมอส่ง่าก็เกิดเส้นโลหิตในสมองแตกโคม่า และถึงแก่กรรม ซึ่งเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของทุกฝ่าย โดยเฉพาะคุณหญิงเพ็ญศรีผู้ภรรยาถึงกับเป็นลมหนึ่งไปเลย ต้องนอนเปลคนไข้

มนุษย์ต้องประสบการสูญเสีย พ่อ แม่ ลูก เมีย ญาติ เพื่อน ด้วยกันทุกคน และเป็นเหตุแห่งความกระทบกระเทือนทางจิตใจที่สำคัญยิ่ง

มนุษย์ยังประสบความสูญเสียประเภทอื่น ๆ อีกหลายอย่าง

เมื่อปี ๒๕๒๔ ที่ผมได้รับรางวัลแมกไซไซนั้น เขาพาผู้ที่ได้รับรางวัล ทั้ง ๕ คนเข้าพบประธานาธิบดีมาร์คอสที่วังมาลากันยัง ผู้ได้รับรางวัลคนหนึ่ง คือนายแพทย์เศรษฐีชาวอินเดีย เป็นผู้ที่ชื่อเสียงในการทำขาเทียม ประธานาธิบดีมาร์คอสจึงเล่าว่าตนเองก็เกือบเป็นคนขาขาดเหมือนกัน เพราะ ขณะที่ทำสงครามกองโจรนั้นถูกยิงที่ขา หมอจะตัดขาแต่ตนเองไม่ยอมให้ ตัดและถือปืนไว้ในมือ ชูว่าถ้าใครตัดจะยิง (ไม่ทราบว่าคุณเล่นหรือพูดจริง)

แต่เรื่องที่จะต้องสูญเสียหรือสูญเสียไปแล้วซึ่งอวัยวะเป็นเรื่องใหญ่ มากสำหรับมนุษย์ เช่น การต้องตัดแขนตัดขา ตาบอด หูหนวก เป็นอัมพาต และความพิการอื่น ๆ เพราะอวัยวะต่าง ๆ เหล่านี้มันอยู่กับเรามาเนิ่นนาน จน รู้สึกว่ามันเป็น “ของเรา” เมื่อรู้สึกว่าเป็นของเราจึงมีความรู้สึกเสียตายและ เสียใจเมื่อมันต้องเสื่อมสลายหรือสูญเสียไป

การสูญเสียเงินทองข้าวของทรัพย์สินสมบัติ ก็เป็นต้นเหตุของความทุกข์ โทมัสฮอปป์ายาสที่สำคัญของมนุษย์

เด็กที่ขอลงเล่นตกแตกเสียหายก็ร้องไห้

ข้าวของในบ้านเสียหาย เจ้าของก็เสียอกเสียใจ อารมณ์เสีย

คนมีรถยนต์ โดยเฉพาะเมื่อซื้อมาใหม่ ๆ ก็กลัวมันจะเบี่ยนจะชอกช้ำ ที่ลงทุนทางมั่งให้มันก็มี และวันหนึ่งมันก็ถูกชนหรือไปชนเขาบวบ ก็เกิดความรู้สึกวูบในจิตใจ เพราะความเสียตาย เสียใจ และเกิดความทุกข์ที่จะต้องเสีย เงินค่าซ่อมอีก

เศรษฐีที่มีเงิน ๑๐๐ ล้านบาท เมื่อขาดทุน ๕๐ ล้านบาทอาจฆ่าตัวตาย ในขณะที่ขอทานคนหนึ่งผู้ซึ่งมีกินไม่ครบทุกมื้อ ตะเกียกตะกายไปขอรับ บริการที่โรงพยาบาลเพื่อขอมีชีวิตต่อ!

ยังมีความสูญเสียชนิดอื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่างที่มีมนุษย์ประสบ เช่น เสียหน้าหรือกลัวเสียหน้าซึ่งเป็นเรื่องใหญ่มากและเข้ามากำหนดพฤติกรรม หรือการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ เช่นเพราะกลัวเสียหน้าจึงทำอย่างนั้น ๆ หรือเพราะกลัวเสียหน้าจึงไม่ทำอย่างโน้นอย่างนี้

ชายคนหนึ่งถูกไล่ออกจากงาน เขามีความเสียใจมาก เป็นทุกข์อย่างแรง

มีอาการซึมเศร้า และต่อมาฆ่าตัวตาย ความทุกข์โศกของเขามีได้เกิดจาก เพราะเสียใจว่าขาดรายได้อย่างเดียว แต่มันมีความรู้สึกเสียหน้าอย่างแรงด้วย ที่ถูกให้ออกจากงาน

ฯลฯ

ความสูญเสียต่าง ๆ จึงเป็นต้นเหตุของทุกข์โศกนัยสอุปายาสที่สำคัญของมนุษย์ และผลักดันต่อไปให้เกิดเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หรืออุปนิสัยใจคอเปลี่ยนแปลงไป หรือที่เรียกว่าจิตใจเปลี่ยนแปลงไป

เพื่อนผมคนหนึ่งอยู่ที่กาญจนบุรี ลูกสาวตกน้ำตาย ต่อมามีอาการไม่สบาย มีความดันโลหิตสูง และเส้นเลือดในสมองแตกตาย

คนเราเมื่อประสบความเสียดอกเสียใจอย่างรุนแรงย่อมเกิดจากเจ็บไข้ได้ป่วยและตายได้

นักการเมืองบางคนไปติดคุก เป็นโรคหัวใจตายก็มี เป็นมะเร็งตายก็มี อาจารย์ป่วย อีงภากรณ์ ที่ลี้ภัยไปอยู่อังกฤษ เกิดเป็นอัมพาตขึ้นเพราะเส้นโลหิตในสมองแตก แน่نونที่เดียวว่าท่านยังไม่ใช่พระอรหันต์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวท่านและกับประเทศไทยคงจะทำให้ท่านผิดหวังและเสียใจอย่างรุนแรง และความรู้สึกเช่นนี้อาจเป็นเหตุแห่งการเจ็บป่วยของท่าน

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเสริฐ กังสดาลย์ ปรมาจารย์ทางอายุรศาสตร์เคยเล่าให้ฟังว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่สองถูกจับและกักขังไว้ในฐานะอาชญากรสงคราม มีอาการป่วยสงสัยจะเป็นโรคหัวใจ ท่านได้รับเชิญไปตรวจในที่คุมขัง

“เป็นอาการของคนที่เคยมีอำนาจและสูญเสียอำนาจ!” ท่านบอกแก่ผู้ป่วย

ท่านเล่าว่าหลังจากจอมพล ป. กลับมามีอำนาจใหม่ รู้สึกว่าจะมีอะไรที่ไม่ค่อยดีมากระทบท่าน (ท่านอาจจะรู้สึกไปเองก็ได้)

แท้ที่จริงมนุษย์มีกลไกที่จะปรับช่วยตัวเองในเรื่องความสูญเสียอยู่แล้ว มิฉะนั้นจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ เช่น

เด็ก ๆ เมื่อตุ๊กตาหรือของเล่นอื่นเสียหายจะร้องไห้ แต่เมื่อโตขึ้นของเสียหายทำนองเดียวกันจะไม่เสียใจถึงกับร้องไห้เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา

คำว่าเห็นเป็นเรื่องธรรมดานี้มีความสำคัญมาก เพราะมีปัญญาเห็นเป็นเรื่องธรรมดาจึงไม่เกิดความทุกข์มาก ถ้าไม่มีปัญญาไม่เห็นเป็นเรื่องธรรมดาก็จะเกิดความทุกข์มาก

แท้ที่จริงแล้ว การแก้ทุกข์ต้องใช้ปัญญา

พระพุทธเจ้าจึงสอนว่าวงจรของทุกข์หรือบ่วงของทุกข์เริ่มต้นจากความไม่รู้หรืออวิชชา การแก้ก็ต้องทำให้รู้ คือให้มีปัญญา หรือมีวิชา

ตอนที่แล้วได้กล่าวไว้ว่า ความผิดหวังเกิดเพราะมีความหวัง ถ้าไม่หวังก็ไม่มีความผิดหวัง เช่นเดียวกัน ความรู้สึกสูญเสียเกิดเพราะมีความรู้สึกว่าได้มา มีอยู่ หรือเป็นของตนหรือของกู

เมื่อมีได้ก็มีเสีย

เมื่อมีอยู่ก็กลายเป็นไม่มีได้

เมื่อเป็นของกูก็เสื่อมจากการเป็นของกูได้

เป็นธรรมดา

ถ้าไม่ได้ก็ไม่มีอะไรเสีย

ถ้าไม่มีก็ไม่มีอะไรจะกลายเป็นไม่มี

ถ้าไม่เป็นของกูก็ไม่มีอะไรเสื่อมจากการเป็นของกูได้

แท้ที่จริงสรรพสิ่งทั้งหลายก็เป็นไปตามเหตุปัจจัยเป็นธรรมชาติธรรมดา ชั่วกับชั้วกลับ ตั้งแต่ก่อนมีมนุษย์ในโลกนี้ และจะเป็นเช่นนั้นไปเรื่อย ๆ เป็นนิรันดร์

เพราะมีมนุษย์จึงเกิดการรับรู้ขึ้น และไปรับเอาของที่มันเกิดเป็นธรรมชาติ ธรรมดา มาเป็นของตนเข้า หรือที่เรียกว่ามีความรู้สึกเป็นตัวตน หรืออัตตา หรือตัวกู จึงเกิดเรื่องขึ้น

ความจริงธรรมชาติเป็นไปเรื่อย ๆ ไม่มีได้ไม่มีเสีย

เมื่อมีตัวตนขึ้น จึงมีตนได้ตนเสีย และเกิดความทุกข์ขึ้น

ถ้ามีตัวตนมากก็ทุกข์มาก

ถ้ามีตัวตนน้อยก็ทุกข์น้อย

ถ้าไม่มีตัวตนเลยก็ไม่ทุกข์เลย

การเห็นธรรมชาติธรรมดาว่าสรรพสิ่งทั้งหลายเป็นเช่นนั้นเอง ไม่มีตัวมีตน จึงเรียกว่ามีปัญญา หรือมีวิชา สามารถเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นจริง

ท่านจึงว่า ปัญญา หรือวิชา เป็นเครื่องแก้ทุกข์

คำว่าธรรมชาติหรือธรรมดานั้นก็คือธรรมะ ธรรมะก็คือธรรมชาติ หรือกฎของธรรมชาติ ที่ว่ามีดวงตาเห็นธรรมก็คือการมีปัญญาหรือมีวิชา เข้าใจธรรมชาติตามที่มันเป็นจริง ว่ามันเป็นเช่นนั้นเองตามธรรมชาติธรรมดา

ถ้ามีปัญญาดังกล่าวข้างต้นละก็รับรองไม่เชิงไม่ทุกข์เด็ดขาด

ปุถุชนยังทำไม่ได้ถึงขั้นนั้น

ถ้าทำไม่ได้ จะเอาชนะทุกข์จากความสูญเสียได้อย่างไร ท่านอาจจะลองวิธีดังต่อไปนี้

- เมื่อประสบความทุกข์ใหญ่หลวงจนคิดว่าจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้ อยู่ไปก็ไร้ความหมาย ต้องเข้าใจ ไม่มีทุกข์ใด ๆ ที่มนุษย์ทนไม่ได้ ทุกข์นั้นจะใหญ่หลวงเท่าใดก็ตามมนุษย์จะทนได้เสมอ และทุกข์นั้นจะหายไปกับกาลเวลา ทุกข์ก็เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีสภาพเป็นอนิจจัง คือไม่คงทนถาวร ทุกข์จะไม่อยู่กับเราตลอดไป มีทุกข์ก็จะหายจากทุกข์ ท่านจะกลับเป็นคนที่มีความสุขใหม่ นี่เป็นสัจจะ

เพราะฉะนั้นเมื่อทุกข์หนักจนคิดว่าทนไม่ได้ ขอให้มสตรระลึกได้ว่า ทุกข์นี้จะหายไป วันหนึ่งเราจะกลับเป็นคนที่มีความสุขใหม่

- ถ้ามันทุกข์มาก กินไม่ได้นอนไม่หลับ อาจต้องใช้ยากล่อมประสาทช่วยไปก่อน คือใช้ยา ไดอะซีแพม (Diazepam) เม็ดละ ๒ มิลลิกรัม (ราคาเม็ดละประมาณ ๒๐ สตางค์) กินครั้งละ ๑ เม็ด หรือกว่านั้นตามความจำเป็น ให้ประสาทสงบ หย่อนคลายสบายขึ้น สามารถหลับได้ มิฉะนั้นจะเจ็บป่วย

● ใช้ความอดทน แล้วมันก็จะเคยไปเอง คำว่าเคยไปเองในที่นี้มีความหมายทางธรรมะมาก มีเรื่องเล่าว่าครั้งหนึ่งมีหมอดู ทำนายโชคชะตาของชายผู้หนึ่งว่า

“คุณจะโชคร้ายอยู่ ๑๐ ปี”

“หลังจากนั้นผมจะโชคดีใช่ไหม” เขาถาม

“เปล่า” หมอดูตอบ

“หลังจากนั้นคุณก็จะเคยไปเอง”!

แท้ที่จริงคำว่า “เคยไปเอง” ในที่นี้ไม่ใช่ของชั่วร้ายอะไร เป็นธรรมะแก่ทุกข์อย่างหนึ่ง เพราะมีขันติธรรม หรือความอดทนจึงทนได้และเคยไปเอง ความทุกข์มันสอนให้ว่าเป็นธรรมดาจนรู้สึกเคยไปเองว่ามันเป็นธรรมดา

ในที่นี้ “เคยไปเอง” จึงเกิดขึ้นเพราะเกิดปัญญาว่ามันเป็นธรรมชาติธรรมดา จึงไม่ทุกข์อีกต่อไป

ผมไม่ได้ใช้ในกรณีที่ทำความชั่วจนเคยไปเองนะครับ อย่างนั้นเขาเรียกว่า ทำความชั่วจนเป็นสันดาน เป็นเรื่องที่จะต้องแก้ไข ไม่ใช่ของดี

ต้องเตรียมตัวไว้ล่วงหน้าว่าพ่อแม่ลูกเมีย ข้าวของเงินทองต่าง ๆ ที่เรามี วันหนึ่งอาจจะพลัดพรากสูญหายไปจากเราได้ เตรียมตัวเตือนใจไว้เสมอ ๆ เมื่อมันเกิดขึ้นจริงจะได้ไม่ทุกข์มาก

ผมมีน้ำอยู่คนหนึ่งชื่อนางละม่อม สมประสงค์ ตอนมีชีวิตอยู่ป่วยเป็นอัมพาต ไม่มีความทุกข์มากนัก กล่าวเชื้อเชิญความตายว่ามันจะมาวันไหนก็เชิญ เพราะได้ฝึกธรรมะไว้ดี

● ประการต่อไป จะต้องฝึกเรียกเอาสติมาใช้ให้ทัน เมื่อมีข้าวของเสียหาย เช่น ของตกแตก รถชนกันบอบหรืออะไรก็แล้วแต่ มันจะเกิดความรู้สึกวูบขึ้นมาด้วยความเสียดาย ตรงนี้แหละเอาสติแล่นเข้ามาให้ทันว่า

เอ้อ เสียแล้วเสียไป

มันก็เสียไปแล้วไม่มีประโยชน์อะไรที่จะไปเสียใจ

มันก็เสียไปมากที่สุดแล้วเท่าที่มันเสีย ถ้าเราไปทุกข์เสียใจ เราจะต้องเสียมากกว่าที่มันเสียอีกเยอะ

ฝึกไว้เรื่อย ๆ แล้วจะอยู่สบาย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยเขียนเล่าถึงสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณว่า มีผู้เอาแจกันอันสวยงามราคาแพงมาถวายไว้ วันหนึ่งเด็กวัดทำตกแตก รับสั่งว่า “เอ้อดี” จะไม่ต้องห่วงกังวลให้มีความทุกข์อีกต่อไป

“เอ้อดี” เป็นธรรมะที่สำคัญ ลองพิจารณาดูให้เห็นอีกครั้ง

● เปลี่ยนร้ายให้กลายเป็นดี สรรพสิ่งทั้งหลายมีลักษณะ ๒ ด้าน หรือ ทวิลักษณ์ คือด้านที่เป็นคุณ กับด้านที่เป็นโทษ เป็นเช่นนั้นเสมอ ในความช่วยเหลือ ความโชคร้ายของความสูญเสียซึ่งเรามักจะคิดว่ามีแต่โทษนั้นก็มีด้านที่เป็นคุณอยู่ด้วย

ผมเคยไปเยี่ยมหมอที่ปูบับเป็นอัมพาต ท่านคงพอนึกออกว่าคนที่เห็นเดินเห็นแข็งแรงแล้วปูบับเป็นอัมพาตจะเกิดความหงุดหงิดกลัดกลุ้มแค่ไหน

ผมเสนอแนะว่าให้ฉายโอกาสที่นอนแบบอยู่อย่างนั้นฝึกเจริญสติ เจริญสมาธิดู ทำไป ๆ อาจจะมีพบว่าตัวเองดีกว่าเดิม เพราะเดิมก็อาจจะไม่ได้สนใจเรื่องนี้ เป็นกำไรชีวิตเสียอีก

เมื่อท่านรู้สึกว่าจะร้ายหรือช่วย พยายามคิดว่ามันมีข้อดีอะไรบ้าง

หรือว่าท่านจะเปลี่ยนร้ายให้กลายเป็นดีได้อย่างไร หัดเปลี่ยนร้ายให้กลายเป็นดีไว้เสมอ ๆ ท่านก็จะกลายเป็นคนโชคดียู่เรื่อย ๆ

● หัดให้เห็นความเป็นไปของสรรพสิ่งทั้งหลาย ว่าธรรมชาติธรรมดาเป็นอย่างไร อย่างที่คนโบราณว่า “ธรรมชาติเนาะ” หรือ ความเป็นเช่นนั้นเอง (ตถตา) มันเป็นเช่นนั้นเอง มันมีเหตุผลที่มันจะเป็นอย่างของมันเป็นนั่นเอง ไม่ใช่ไม่มีเหตุ

สิ่งที่บังเกิดขึ้นมีเหตุให้มันเกิด สิ่งที่ไม่เกิดขึ้นเพราะไม่มีเหตุให้มันเกิด
ถ้าเราไปอยากให้สิ่งที่มันเกิดไม่ให้เกิด และไปอยากให้สิ่งที่มันไม่เกิด
ให้มันเกิด ก็เรียกว่าเราเกิดความขัดแย้งกับธรรมชาติหรือกับเหตุผล จึงเกิด
ความขัดแย้ง (ทุกข์) ขึ้น

ถ้าเรามีปัญญารู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นจริง เราก็จะไม่ขัดแย้ง
กับธรรมชาติ และเกิดศานติสุขขึ้น

ขอให้ท่านจงฝึกตนเองให้เกิดศานติสุขเพิ่มขึ้น ๆ จนกระทั่งทุกสิ่งทุก
อย่างที่ท่านสัมผัสมีความเป็นมิตรต่อท่าน และประสบความสุขสมบูรณ์ใน
ชีวิตทุกทีพาราตรี

